

Adda247
मराठी

मासिक आवृत्ती | जानेवारी 2024

ज्ञानकोश

मासिक चालू घडामोडी
(महाराष्ट्र राज्य)

MPSC, आणि सरळ सेवा भरतीसाठी
ZP, आदिवासी विभाग, जिल्हा न्यायालय आणि इतर स्पर्धा
परीक्षांसाठी उपयुक्त

आयातीवर सरकारचे निर्बंध

मुंबई ट्रान्स हार्बर लिंक (MTHL)

अयोध्या राम मंदिर प्राणप्रतिष्ठा सोहळा

रश्मी शुक्ला यांची महाराष्ट्राच्या
DGPपदी नियुक्ती

राष्ट्रीय युवा दिन

छत्रपती शिवाजी महाराज उद्यान कला
महोत्सव

Contents

ज्ञानकोश मासिक चालू घडामोडी जानेवारी 2024	3
राष्ट्रीय बातम्या	3
राज्य बातम्या.....	8
आंतरराष्ट्रीय बातम्या.....	9
नियुक्ती बातम्या.....	11
अर्थव्यवस्था बातम्या.....	11
कराराच्या बातम्या.....	12
रॅक्स आणि अहवाल बातम्या	13
विज्ञान आणि तंत्रज्ञान बातम्या	15
पुरस्कार बातम्या.....	18
क्रीडा बातम्या.....	20
योजना आणि समित्या बातम्या	20
संरक्षण बातम्या	21
महत्वाचे दिवस	22
निधन बातम्या	22
विविध बातम्या.....	22

राष्ट्रीय बातम्या

मथुरेत पहिली मुलींची सैनिक शाळा सुरू झाली

- संरक्षण मंत्री राजनाथ सिंह यांनी उत्तर प्रदेशातील मथुरा येथील वृंदावन येथे संविद गुरुकुलम गर्ल्स सैनिक स्कूल या पहिल्या सर्व मुलींच्या सैनिक शाळेचे उद्घाटन केले.
- 100 नवीन सैनिक शाळा स्थापन करण्याचे उद्दिष्ट असलेल्या भागीदारी मोड उपक्रमांतर्गत शाळेची स्थापना केली जात आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे

- सर्व राज्ये/संघामध्ये अशासकीय संस्था (एनजीओ), खाजगी आणि राज्य सरकारी शाळांसोबत भागीदारी पद्धतीने 100 नवीन सैनिक शाळा स्थापन करण्याच्या उपक्रमांतर्गत, अंदाजे 870 विद्यार्थ्यांची पहिली सर्व मुलींची सैनिक शाळा सुरू करण्यात आली आहे. प्रदेश, ज्यापैकी 42 स्थापित केले आहेत.
- राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण, 2020 च्या अनुषंगाने विद्यार्थ्यांना दर्जेदार शिक्षण देणे आणि त्यांना सशस्त्र दलात सामील होण्यासह अधिक चांगल्या करिअरच्या संधी देणे हे 100 नवीन सैनिक शाळांच्या स्थापनेमागील उद्दिष्टे आहेत.

तेहरीक-ए-हुर्रियत 'बेकायदेशीर संस्था' घोषित

- केंद्रीय गृह मंत्रालयाने तेहरीक-ए-हुर्रियत, जम्मू आणि काश्मीर (TeH) ला दहशतवादविरोधी कायदा, बेकायदेशीर क्रियाकलाप (प्रतिबंध) कायदा (UAPA) च्या कलम 3 अंतर्गत "बेकायदेशीर संघटना" घोषित केले.
- TeH हा ऑल पार्टी हुर्रियत कॉन्फरन्स (APHC) च्या घटकांपैकी एक आहे आणि त्याची स्थापना फुटीरतावादी सय्यद अली शाह गिलानी यांनी केली होती.

UAPA बद्दल

- यूएपीए 1967 मध्ये पारित झाले.
- भारतातील बेकायदेशीर क्रियाकलाप संघटनांना प्रभावीपणे प्रतिबंध करणे हे त्याचे उद्दिष्ट आहे.
- बेकायदेशीर क्रियाकलाप म्हणजे भारताच्या प्रादेशिक अखंडतेला आणि सार्वभौमत्वाला बाधा आणण्याच्या उद्देशाने एखाद्या व्यक्तीने किंवा संघटनेने केलेली कोणतीही कारवाई.
- हा कायदा केंद्र सरकारला संपूर्ण अधिकार प्रदान करतो, ज्याद्वारे केंद्राने एखादी कृती बेकायदेशीर असल्याचे मानले तर ते अधिकृत राजपत्राद्वारे तसे घोषित करू शकते.
- यात सर्वोच्च शिक्षा म्हणून मृत्युदंड आणि जन्मठेपेची शिक्षा आहे.

- UAPA अंतर्गत, भारतीय आणि परदेशी दोन्ही नागरिकांवर शुल्क आकारले जाऊ शकते.

प्रतिजैविकांवर आरोग्य मंत्रालयाचे सर्वेक्षण

- आरोग्य मंत्रालयाचे सर्वेक्षण प्रसिद्ध झाले आहे.
- हे अधोरेखित करते की अलीकडेच सर्वेक्षण केलेल्या सुमारे 10,000 रुग्णांपैकी निम्म्याहून अधिक रुग्णांना प्रतिजैविकांचा प्रतिकार वाढण्याबद्दल वाढत्या चिंतेमुळे, त्यावर उपचार करण्याऐवजी, संसर्ग टाळण्यासाठी प्रतिजैविक दिले गेले.
- सर्वेक्षण केलेल्या रुग्णांपैकी 94% रुग्णांना संसर्गाच्या नेमक्या कारणाबाबत निश्चित वैद्यकीय निदानाची पुष्टी होण्यापूर्वी प्रतिजैविक दिले गेले.

प्रतिजैविक प्रतिकार (AMR) बद्दल

- वर्ल्ड हेल्थ ऑर्गनायझेशन (WHO) ने प्रतिजैविक प्रतिरोधक क्षमता (AMR) सार्वजनिक आरोग्यासाठी सर्वात जास्त धोक्यांपैकी एक म्हणून ओळखली आहे.
- ही एक नैसर्गिक घटना आहे कारण जीवाणू विकसित होतात, ज्यामुळे संक्रमणांवर उपचार करण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या औषधे कमी प्रभावी होतात.
- प्रतिजैविक प्रतिकारशक्तीच्या विकासासाठी मुख्य चालकांपैकी एक म्हणजे प्रतिजैविकांचा अत्यधिक आणि अयोग्य वापर.

नॅशनल सेंटर फॉर डिसीज कंट्रोल (NCDC) बद्दल

- NCDC ही एएमआर कंटेनमेंटवरील भारताच्या राष्ट्रीय कार्यक्रमासाठी नोडल एजन्सी आहे, ज्यापैकी एक महत्त्वाचा घटक म्हणजे प्रतिजैविक वापराचे पाळत ठेवणे.
- हे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी, त्यांनी राष्ट्रीय प्रतिजैविक वापर नेटवर्क (NAC-NET) ची स्थापना केली आहे ज्याद्वारे नेटवर्क साइट्स त्यांच्या संबंधित आरोग्य सुविधांमध्ये प्रतिजैविक वापरावरील डेटा संकलित करतात आणि NCDC कडे पाठवतात.

आयातीवर सरकारचे निर्बंध

- वाणिज्य आणि उद्योग मंत्रालयाने अनेक विद्युत उपकरणांसाठी गुणवत्ता नियंत्रण आदेश जारी केला आहे आणि स्कूची आयात सध्याच्या 'मुक्त' स्थितीतून प्रतिबंधित श्रेणीमध्ये ठेवली आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे

- डिपार्टमेंट फॉर प्रमोशन ऑफ इंडस्ट्री अँड इंटरनल ट्रेड (DPIIT) ने इलेक्ट्रिक अॅक्सेसरीज (गुणवत्ता नियंत्रण) ऑर्डर, 2023 अंतर्गत समाविष्ट असलेल्या सर्व

उत्पादनांसाठी भारतीय मानक ब्यूरो (BIS) प्रमाणपत्र अनिवार्य केले आहे.

- केंद्राने ₹129 प्रति किलोग्रॅमपेक्षा कमी CIF मूल्य असलेल्या विविध प्रकारच्या स्कूसाठी 'मुक्त' आयात स्थितीही रद्द केली आहे.
- सीआयएफ मूल्य विमा आणि मालवाहतुकीसह आयात केलेल्या वस्तूंच्या उतरलेल्या किंमतीचा संदर्भ देते.

पृथ्वी निरीक्षणासाठी 'पृथ्वी' कार्यक्रम

- केंद्रीय मंत्रिमंडळाने 'पृथ्वी' नावाच्या ₹4,797 कोटींच्या कार्यक्रमाला मंजूरी दिली ज्यामध्ये पृथ्वी विज्ञान मंत्रालयाच्या (MoES) विद्यमान पाच योजनांचा समावेश करणे अपेक्षित आहे.
- मंत्रालयाचा एक प्रमुख घटक म्हणजे डीप ओशन मिशन किंवा डीओएम [ज्यापैकी एक उद्दिष्टे हिंद महासागरात 6,000 मीटर अंतरावर मानवयुक्त सबमर्सिबल पाठवणे आहे].

महत्त्वाचे मुद्दे

- पृथ्वी कार्यक्रमात आमच्या इतर सर्व प्रमुख क्रियाकलापांचा समावेश होतो
- हे कार्यक्रम खालील बाबी सुधारण्यासाठी आणि वाढवण्यासाठी आहेत
 - ग्रहातील बदलांचा मागोवा घेण्यासाठी वातावरण, महासागर, भूमंडल, क्रायोस्फियर आणि घन पृथ्वीची दीर्घकालीन निरीक्षणे;
 - हवामान, महासागर आणि हवामान धोके समजून घेण्यासाठी आणि अंदाज करण्यासाठी मॉडेल विकसित करा,
 - आणि हवामान बदलांचे विज्ञान समजून घ्या;
 - नवीन घटना आणि संसाधने शोधण्यासाठी पृथ्वीवरील ध्रुवीय आणि उच्च-समुद्र प्रदेश एक्सप्लोर करा;
 - सामाजिक अनुप्रयोगांसाठी सागरी संसाधनांचा शोध आणि शाश्वत उपयोगासाठी तंत्रज्ञान विकसित करणे;
 - आणि सामाजिक, पर्यावरणीय आणि आर्थिक फायद्यासाठी सेवांमध्ये पृथ्वी प्रणाली विज्ञानातील ज्ञान आणि अंतर्दृष्टी अनुवादित करा.

भारतीय भूस्खलन संवेदनशीलता नकाशा

- IIT-दिल्ली टीमने भारतासाठी पहिला हाय-रेझल भूस्खलन जोखीम नकाशा तयार केला आहे
- भारतीय भूस्खलन संवेदनाक्षमता नकाशा हा देशातील राष्ट्रीय स्तरावर असल्यामुळे त्याच्या प्रकारचा पहिला आहे.
- नकाशा आणि संशोधकांचा अभ्यास कॅटेना जर्नलमध्ये फेब्रुवारी 2024 च्या अंकात प्रकाशित केला जाईल.

महत्त्वाचे मुद्दे

- भूस्खलन ही एक अनोखी आणि प्राणघातक समस्या आहे. ते कमी व्यापक आहेत आणि उपग्रहांसह ट्रॅक करणे आणि अभ्यास करणे कठीण आहे.
- भूस्खलन स्थानिक क्षेत्रांमध्ये होतात आणि देशातील फक्त 1-2% क्षेत्र प्रभावित होतात.
- नकाशाने हिमालयाच्या पायथ्याशी असलेले काही भाग, आसाम-मेघालय प्रदेश आणि पश्चिम घाट यासारख्या उच्च भूस्खलनाची संवेदनशीलता असलेल्या काही सुप्रसिद्ध प्रदेशांची कबुली दिली आहे.
- तसेच पूर्व घाटातील काही भाग, आंध्र प्रदेश आणि ओडिशाच्या उत्तरेकडील काही पूर्वीची अज्ञात ठिकाणे देखील उच्च जोखमीसह उघड झाली.

केंद्राने फार्मा उत्पादनांच्या गुणवत्ता नियंत्रणासाठी सुधारित नियम अधिसूचित केले

- केंद्रीय आरोग्य मंत्रालयाने औषधे आणि सौंदर्य प्रसाधने नियम, 1945 च्या अनुसूची एम अंतर्गत सुधारित नियम अधिसूचित केले.
- फार्मा आणि बायोफार्मास्युटिकल उत्पादनांसाठी मजबूत गुणवत्ता नियंत्रण सुनिश्चित करणे हा त्याचा उद्देश आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे

- शेड्यूल M फार्मास्युटिकल उत्पादनांसाठी गुड मॅन्युफॅक्चरिंग प्रॅक्टिसेस (GMP) निर्धारित करते आणि GMP चे पालन केले जाते आणि फार्मास्युटिकल उत्पादनांसाठी परिसर, वनस्पती आणि उपकरणे यांची आवश्यकता पूर्ण केली जाते याची खात्री करण्यासाठी सुधारित वेळापत्रक M नियम म्हणून अधिसूचित केले गेले आहे.
- GMP हे अनिवार्य मानक आहे जे सामग्री, पद्धती, मशीन, प्रक्रिया, कर्मचारी, सुविधा/पर्यावरण इत्यादींच्या नियंत्रणाद्वारे उत्पादनात गुणवत्ता तयार करते आणि आणते.
- GMP प्रथम 1988 मध्ये ड्रग्स आणि कॉस्मेटिक्स नियम, 1945 च्या शेड्यूल एम मध्ये समाविष्ट करण्यात आले आणि जून 2005 मध्ये शेवटची दुरुस्ती करण्यात आली.
- दुरुस्तीसह, 'गुड मॅन्युफॅक्चरिंग प्रॅक्टिसेस' (GMP) हे शब्द 'गुड मॅन्युफॅक्चरिंग प्रॅक्टिसेस अँड रिक्वायरमेंट्स ऑफ प्रिमिसिस, प्लांट आणि इन्फ्रामेंट फॉर फार्मास्युटिकल प्रॉडक्ट्स' ने बदलण्यात आले आहेत.

DGCA वैमानिकांसाठी कर्तव्य नियम सुधारित करते

- नागरी विमान वाहतूक महासंचालनालयाने (DGCA) रात्रीच्या वेळी उड्डाण करणे आणि साप्ताहिक विश्रांती वाढवून त्यांच्या ड्युटी तासांचे नियमन करणारे नियम सुधारित केले आहेत.

- वेगाने वाढणाऱ्या देशांतर्गत उड्डाण बाजारपेठेतील वाढत्या थकव्यामुळे वैमानिकांनी वाढलेल्या चिंतेमुळे हे केले जात आहे.

नागरी विमान वाहतूक महासंचालनालय बदल

- DGCA हे भारत सरकारच्या नागरी विमान वाहतूक मंत्रालयाचे संलग्न कार्यालय आहे.
- DGCA ही नागरी विमान वाहतूक क्षेत्रातील नियामक संस्था आहे आणि ती प्रामुख्याने सुरक्षेच्या समस्या हाताळते.
- DGCA भारतातून/ते/आत हवाई वाहतूक सेवांचे नियमन करण्यासाठी जबाबदार आहे.
- नियामक संस्था नागरी हवाई नियम, हवाई सुरक्षा आणि वायुयोग्यता मानकांच्या अंमलबजावणीसाठी देखील जबाबदार आहे.
- हे आंतरराष्ट्रीय नागरी विमान वाहतूक संघटना (ICAO) सह सर्व नियामक कार्यांचे समन्वय देखील करते.

नवीन हिट-अँड-रन कायद्याचा निषेध

- महाराष्ट्र, छत्तीसगड, पश्चिम बंगाल आणि पंजाब यांसारख्या राज्यांतील वाहतूकदार आणि व्यावसायिक चालकांनी हिट-अँड-रनच्या घटनांबाबतच्या अलीकडील कायद्याच्या विरोधात निदर्शने केली आहेत.
- भारतीय न्याय संहिता, 2023 (BNS) च्या कलम 106 (2) मध्ये अपघातस्थळावरून पळून जाण्यासाठी आणि पोलिस अधिकारी किंवा दंडाधिकारी यांना घटनेची तक्रार न केल्यास 10 वर्षांपर्यंत तुरुंगवास आणि दंडाची तरतूद आहे.
- हा कायदा भारतीय दंड संहिता, 1860 च्या कलम 304A अंतर्गत पुरळ किंवा निष्काळजी कृत्यांमुळे मृत्यूस कारणीभूत होण्याच्या औपनिवेशिक काळातील तरतुदीव्यतिरिक्त आहे.

विचार करा: निषेधाची कारणे आणि चिंता जाणून घ्या.

आयआयटी दिल्ली संघाने भारतासाठी पहिला हाय-रेड् भूस्खलन जोखीम नकाशा तयार केला आहे

- इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी दिल्ली (IIT दिल्ली) ने संपूर्ण देशासाठी प्रथमच उच्च-रिझोल्यूशन भूस्खलन संवेदनाक्षमता नकाशा तयार करून आपत्ती सज्जतेत महत्त्वपूर्ण प्रगती केली आहे.
- हा नकाशा, ज्याला 'भारतीय भूस्खलन संवेदनक्षमता नकाशा' असे योग्य नाव देण्यात आले आहे, भूस्खलनाची प्रवण क्षेत्रे ओळखण्यासाठी, सक्रिय शमन धोरणे आणि जीव वाचवण्यासाठी एक महत्त्वपूर्ण साधन आहे.

I-STEM IISc बेंगळुरू येथे समवेष प्रकल्प सुरू करणार आहे

- I-STEM (भारतीय विज्ञान, तंत्रज्ञान आणि अभियांत्रिकी सुविधा नकाशा) IISc, बेंगळुरू येथे सुविधा आणि प्रयोगशाळांमध्ये प्रवेशयोग्यता वाढवून भारतात संशोधन सहयोग वाढवण्यासाठी समवेष प्रकल्प सुरू करत आहे.
- ऑनलाइन पोर्टलद्वारे संशोधकांना वैज्ञानिक संस्थांशी जोडणे हे प्रकल्पाचे लक्ष्य आहे.

मुंबई ट्रान्स हार्बर लिंक (MTHL)

- मुंबई ट्रान्स हार्बर लिंक (MTHL), पंतप्रधानांच्या हस्ते भारतातील सर्वात लांब सागरी सेतूचे उद्घाटनाने, मुंबईच्या रिअल इस्टेट क्षेत्रासाठी एक परिवर्तनात्मक टप्पा म्हणून चिन्हांकित केले.

महत्त्वाचे मुद्दे:

स्मारक अभियांत्रिकी पराक्रम:

- 12 जानेवारी 2024 रोजी उद्घाटन झालेल्या MTHL चे अधिकृत नाव श्री अटल बिहारी वाजपेयी ट्रान्स हार्बर लिंक (अटल सेतू) आहे, ज्याला शिवडी-न्हावा शेवा ट्रान्स हार्बर लिंक असेही म्हणतात.
- हा 21.8 किमी, 6-लेन पूल मुंबईला नवी मुंबईशी जोडतो, ठाणे खाडी पसरतो.
- 16.5 किमी सागरी दुवा आणि जमिनीवर 5.5 किमी मार्गाचा समावेश असलेला, हा भारतातील सर्वात लांब सागरी पूल आणि जागतिक स्तरावर 12 वा सर्वात लांब पूल आहे.

अभियांत्रिकी नवकल्पना:

- हा पूल भारतातील ऑर्थोटॉपिक डेकचा पहिला वापर दर्शवतो, ज्यामुळे दीर्घ कालावधीसाठी आणि संरचनात्मक कार्यक्षमतेत वाढ होते.
- प्रगत वाहतूक देखरेख आणि पाळत ठेवणे प्रणालीसह सुसज्ज, MTHL सुरक्षितता आणि सुरक्षिततेला प्राधान्य देते.

EPFO नियामक मंडळाची पुनर्रचना

- केंद्र सरकारने इंडियन नॅशनल ट्रेड युनियन काँग्रेस (INTUC), ऑल इंडिया ट्रेड युनियन काँग्रेस (AITUC) आणि ऑल इंडिया युनायटेड ट्रेड युनियन सेंटरच्या (AIUTUC) प्रतिनिधींना पॅनेलमधून वगळून कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी संघटनेच्या (EPFO) केंद्रीय विश्वस्त मंडळाची (CBT) पुनर्रचना केली..

EPFO बदल

- कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी संघटना (EPFO) ची स्थापना भारतीय संसदेच्या कायद्याद्वारे करण्यात आली.

- भारतात काम करणाऱ्या कामगारांना सामाजिक सुरक्षा प्रदान करण्याचे उद्दिष्ट आहे.
- **कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी आणि विविध तरतूद कायदा, 1952** द्वारे तो अंमलात आला.
- EPFO हे भारत सरकारच्या **श्रम आणि रोजगार मंत्रालयाच्या नियंत्रणाखाली** येते.

ICMR ने सध्याच्या राष्ट्रीय आवश्यक निदान यादीत

सुधारणा करण्यास सुरुवात केली आहे

- **इंडियन कौन्सिल ऑफ मेडिकल रिसर्च (ICMR)** ने सध्याची **राष्ट्रीय आवश्यक निदान यादी (NEDL)** सुधारण्याची प्रक्रिया सुरू केली आहे.
- NEDL आवश्यक आणि सर्वात मूलभूत चाचण्यांची यादी करते ज्या देशातील आरोग्य सेवा सुविधांच्या विविध स्तरांवर उपलब्ध असाव्यात, ज्यात गाव पातळीवर, उप-आरोग्य केंद्रे, आरोग्य आणि निरोगीपणा केंद्रे आणि प्राथमिक आरोग्य केंद्रे यांचा समावेश आहे.
- **ICMR ने अत्यावश्यक निदान चाचण्या परिभाषित** केल्या आहेत ज्या लोकसंख्येच्या प्राधान्य आरोग्य सेवेच्या गरजा पूर्ण करतात आणि रोगाचा प्रादुर्भाव आणि सार्वजनिक आरोग्य प्रासंगिकता, परिणामकारकता आणि अचूकतेचा पुरावा आणि तुलनात्मक खर्च-प्रभावशीलता लक्षात घेऊन निवडल्या जातात.

ICMR बद्दल

- इंडियन कौन्सिल ऑफ मेडिकल रिसर्च (ICMR) ही **बायोमेडिकल संशोधनाची निर्मिती, समन्वय आणि प्रोत्साहन यासाठी भारतातील सर्वोच्च संस्था आहे.**
- संस्थेच्या फायद्यासाठी वैद्यकीय संशोधन आयोजित करणे, समन्वय साधणे आणि अंमलबजावणी करणे हे त्याचे आदेश आहे; वैद्यकीय नवकल्पनांचे उत्पादन/प्रक्रियेमध्ये भाषांतर करणे आणि सार्वजनिक आरोग्य प्रणालीमध्ये त्यांचा परिचय करून देणे.
- भारत सरकारच्या **आरोग्य संशोधन विभाग, आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्रालयामार्फत** याला निधी दिला जातो.

'अल्पसंख्याकांना' संस्था उघडण्याचा अधिकार

- **संविधानाच्या कलम 30(1)** नुसार धार्मिक आणि भाषिक अल्पसंख्याकांना त्यांच्या स्वतःच्या शैक्षणिक संस्था स्थापन करण्याचा आणि त्यांचा कारभार चालवण्याचा जो अधिकार देण्यात आला आहे, तो त्यांचा "धिकार" करण्याचा हेतू नव्हता असे निरीक्षण सर्वोच्च न्यायालयाने नोंदवले.

महत्त्वाचे मुद्दे

- एखाद्या शैक्षणिक संस्थेचे अल्पसंख्याक चारित्र्य नष्ट होत नाही, जर एखाद्या विशिष्ट अल्पसंख्याक समुदायाशी संबंधित असलेल्या संस्थाचालकांनी बहुसंख्य गटासह

इतर समाजातील प्रशासकांना संस्था चालविण्यासाठी निवडले.

- **कलम 30 नुसार** अल्पसंख्याक शैक्षणिक संस्थेचा कारभार फक्त त्या समुदायाच्या सदस्यांनीच करावा असा आदेश नाही.
- तरतुदी अल्पसंख्याकांना संस्थेचे प्रशासक निवडण्याचा विवेक प्रदान करते.

अयोध्या राम मंदिर प्राणप्रतिष्ठा सोहळा

- पंतप्रधान नरेंद्र मोदी अयोध्येतील राम मंदिरात राम लल्लाच्या 51 इंची मूर्तीच्या अभिषेक प्रसंगी **'प्राण-प्रतिष्ठा' सोहळ्याचे** अध्यक्षस्थान भूषवणार आहेत.
- **शिल्पकार अरुण योगीराज** यांनी तयार केलेली ही **मूर्ती पाच वर्षांच्या प्रभू रामाचे चित्रण करते.**

महत्त्वाचे तपशील

- मंदिराचे नाव- श्री राम मंदिर (राम मंदिर म्हणून प्रसिद्ध)
- स्थळ- अयोध्या, उत्तर प्रदेश, भारत
- समर्पण - भगवान श्री राम
- महत्त्व- भगवान श्री रामाचे जन्मस्थान, रामजन्मभूमी येथे बांधलेले
- **बांधकाम शैली- भारतीय नागर शैली**
- **आर्किटेक्ट- चंद्रकांत बी. सोमपुरा (CBS)**
- बांधकाम कंपनी- लार्सन अँड टुब्रो (L&T)
- प्रोजेक्ट मॅनेजमेंट कंपनी- टाटा कन्सल्टिंग इंजिनियर्स लिमिटेड (TCEI)

1528-2024 पासून अयोध्या राम मंदिराचा इतिहास कालावधी आणि कार्यक्रम

- 16 वे शतक-** बाबरने मंदिरावर हल्ला करून उद्ध्वस्त केले.
- 1767-** भारतातील वर्णनात मशिदीची सर्वात जुनी नोंद.
- 1853-** धार्मिक हिंसाचाराची पहिली घटना दस्तऐवजीकरण करण्यात आली.
- 1858-** ब्रिटीश प्रशासनाने हिंदू विधींवर बंदी घातली.
- 1949-** बाबरी मशिदीत राम आणि सीतेच्या मूर्ती बसवण्यात आल्या.
- 1950-** राज्याने मशिदीचा ताबा घेतला; हिंदूंनी पूजा करण्यास परवानगी दिली.
- 1980 -** विश्व हिंदू परिषदेने (VHP) मंदिरासाठी आंदोलन सुरू केले.
- 1989-** विहिंप नेत्यांनी वादग्रस्त जागेला लागून शिलान्यास केला.
- 1992-** विहिंप आणि भाजपच्या रॅलीने मशीद पाडली; आंतरजातीय हिंसाचार झाला.
- 2005-** तात्पुरत्या राम मंदिरावर दहशतवादी हल्ला; हल्लेखोर ठार.
- 2019-** अयोध्या वादावर सर्वोच्च न्यायालयाचा निकाल; श्री रामजन्मभूमी तीर्थ क्षेत्र ट्रस्टला जमीन दिली.
- 2020-** मंदिर उभारणीसाठी सरकारने आराखडा मंजूर केला; धत्रीपूर गावात नवीन मशिदीसाठी जमीन देण्यात आली

राम मंदिर मूर्ती

- रामाची मूर्ती अयोध्या, उत्तर प्रदेश, भारतातील नियोजित स्मारक आहे. ते **181 मीटर (594 फूट) उंच आणि प्लिंथ आणि छत्रीसह 251 मीटर (823 फूट) उंच असेल.**
- रामललाची मूर्ती, ज्यामध्ये प्रभू राम पाच वर्षांच्या मुलाच्या रूपात दाखवण्यात आले होते, सोमवारी अभिषेक सोहळ्याच्या काही दिवस आधी प्रकट झाली. कर्नाटकातील प्रसिद्ध शिल्पकार अरुण योगीराज यांनी ही मूर्ती बनवली आहे. नवीन मूर्तीला **अचल मूर्ती, तर जुन्या मूर्तीला उत्सव मूर्ती असे म्हटले जाईल.**

अयोध्येत स्वदेशी फिरते रुग्णालय (BHISHM) तैनात

- वैद्यकीय तत्परता वाढवण्यासाठी **अयोध्येत दोन आरोग्य मैत्री आपत्ती व्यवस्थापन घन-भीष्म, अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाने सुसज्ज क्रांतीकारी फिरती रुग्णालये तैनात करण्यात आली आहेत.**
- हा क्यूब "प्रोजेक्ट BHISHM" भारत हेल्थ इनिशिएटिव्ह फॉर सहयोग, हित आणि मैत्री नावाच्या व्यापक उपक्रमाचा एक भाग आहे, जलद प्रतिसाद आणि सर्वसमावेशक काळजी यावर जोर देऊन, **200 रुग्णावर उपचार करण्यासाठी तयार केले गेले आहे.**
- संपूर्ण युनिटमध्ये **72 सहज वाहतुक करता येण्याजोगे घटक आहेत** जे हाताने, सायकलने किंवा अगदी ड्रोनने सहज वाहून नेले जाऊ शकतात, अतुलनीय लवचिकता प्रदान करतात.
- मोठ्या प्रमाणावर अपघाती घटना (MCIs), जिथे मूलभूत मदत ते प्रगत वैद्यकीय आणि शल्यचिकित्सा सेवेपर्यंत आवश्यकता असते, तिथे एड क्यूब आश्चर्यकारकपणे 12 मिनिटांत तैनात करण्याच्या क्षमतेसह उभा आहे.
- प्रदान केलेल्या **टॅबलेटमध्ये समाकलित केलेली अत्याधुनिक BHISHM सॉफ्टवेअर प्रणाली** ऑपरिटरना त्वरीत आयटम शोधू देते, त्यांचा वापर आणि कालबाह्यतेवर लक्ष ठेवते आणि त्यानंतरच्या तैनातीसाठी तत्परता सुनिश्चित करते.

तामिळनाडू मंत्रिमंडळाने 'महिलांचा सर्वांगीण विकास' करण्याच्या उद्देशाने नवीन धोरण मंजूर केले

- तामिळनाडू मंत्रिमंडळाने **राज्याच्या महिलांसाठीच्या नवीन धोरणाला** मंजुरी दिली आहे.
- या धोरणाचा उद्देश महिलांचा सर्वांगीण विकास करणे आणि शिक्षण, आर्थिक स्वातंत्र्य आणि सत्तेच्या वाटणीच्या माध्यमातून त्यांचे सक्षमीकरण करण्यावर केंद्रित आहे.
- धोरणाच्या अंमलबजावणीवर लक्ष ठेवण्यासाठी मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली एक राज्यस्तरीय समिती आणि जिल्हाधिकार्यांच्या अध्यक्षतेखालील जिल्हास्तरीय समित्या स्थापन केल्या जातील.

- राज्य सरकार अनेक जिल्ह्यांमध्ये **विद्यालय पायनम, कलेगार मगलीर उरीमाई थोगाई आणि नोकरदार महिला वसतिगृह बांधणे** यासारख्या अनेक महिला सक्षमीकरण योजना राबवत आहे.

वैभवचे अधिछात्र दीर्घकालीन संशोधन समन्वय तयार करण्यासाठी

- विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विभागाने (DST)** अल्पकालीन सहकार्यासाठी परदेशात राहणाऱ्या भारतीय वंशाच्या शास्त्रज्ञांना आकर्षित करण्यासाठी वैभव योजनेच्या अधिछात्रांच्या पहिल्या बॅचची घोषणा केली.

वैभव बदल

- फेलोशिप अनिवासी भारतीय (NRI) संशोधकांना भारतातील संशोधन संस्था किंवा शैक्षणिक संस्थेत वर्षातून किमान एक महिना ते कमाल दोन महिने काम करण्याची संधी देते.
- कालावधी:** तीन वर्षे सरकार संशोधकांना संपूर्ण कालावधीसाठी 37 लाख रुपयांपर्यंतची रक्कम देते.
- उद्देश:** भारतीय संस्था आणि जगातील सर्वोत्तम संस्था यांच्यातील शैक्षणिक आणि संशोधन सहयोग सुलभ करून भारताच्या उच्च शैक्षणिक संस्थांच्या संशोधन परिसंस्थेत सुधारणा करणे.

फ्रान्सचे राष्ट्रपती जयपूरमधील शोभा यात्रेत सहभागी होणार आहेत

- फ्रान्सचे राष्ट्राध्यक्ष इमॅन्युएल मॅक्रॉन यांच्या गुलाबी शहराला भेट देण्यासाठी जयपूरमधील 'शोभा यात्रा'** किंवा सार्वजनिक मिरवणूक हा मुख्य बिंदू असेल अशी अपेक्षा आहे.
- भारताच्या यजमानांनी जयपूरची फ्रेंच राष्ट्राध्यक्षांसाठी पहिली मुक्काम म्हणून निवड केली आहे.
- नवी दिल्ली येथे प्रजासत्ताक दिनाच्या परेडमध्ये ते प्रमुख पाहुणे असतील.

केंद्राने कुष्ठरोगावर उपचार करण्यासाठी तीन-औषध पद्धती जारी केली

- केंद्र सरकारने **2027 पर्यंत उप-राष्ट्रीय स्तरावर** त्याचा प्रसार थांबवण्याच्या उद्देशाने कुष्ठरोगासाठी नवीन उपचार पद्धती मंजूर केली आहे.
- WHO म्हणते की कुष्ठरोग हा **मायकोबॅक्टेरियम लेप्रीमुळे** होणारा तीव्र संसर्जन्य रोग आहे.
- उपचार न केलेल्या केसेसच्या जवळ आणि वारंवार संपर्कात असताना नाकातून आणि तोंडातून थेंबांद्वारे जीवाणू प्रसारित केले जातात.
- WHO च्या सर्व सहा क्षेत्रांमधून नोंदवलेला कुष्ठरोग बहु-औषध थेरपी (MDT) ने बरा होऊ शकतो.
- WHO च्या शिफारस केलेल्या उपचार पद्धतीमध्ये तीन औषधांचा समावेश आहे - **डॅप्सोन, रिफाम्पिसिन**

आणि क्लोफॅझिमिन. या संयोजनाला MDT असे संबोधले जाते. उपचाराचा कालावधी **PB साठी सहा महिने आणि MB प्रकरणांसाठी 12 महिने आहे. MDT रोगजनक नष्ट करते आणि संसर्ग बरा करते.**

- आढळलेल्या नवीन प्रकरणांपैकी बहुतांश आग्नेय आशियातील आहेत.

आधार कार्ड नागरिकत्वाचा, जन्मतारखेचा पुरावा नसल्याचे केंद्र सरकारने स्पष्ट केले आहे

- आधार कार्ड आणि पीडीएफ आवृत्त्या "नागरिकत्व किंवा जन्मतारीख नसून ओळखीचा पुरावा" आहेत यावर जोर देतात.
- सुस्पष्ट अस्वीकरणाचा समावेश सरकारी विभाग आणि संस्थांना नागरिकत्व किंवा जन्मतारीख पडताळणीसाठी आधार वापरण्यापासून सावधगिरीचे संकेत देते.

ऐतिहासिक संदर्भ:

- जन्मतारीख आणि नागरिकत्व निश्चित करण्यासाठी आधारची अवैधता 2018 पासून स्थापित करण्यात आली आहे.
- 2018 च्या मेमोरॅंडमने स्पष्ट केले की आधार हा जन्मतारखेचा पुरावा नाही, कारण तो अर्जदारांनी प्रदान केलेल्या वेगळ्या दस्तऐवजावर अवलंबून आहे.
- मागील वर्षी मुंबई उच्च न्यायालयाच्या निकालाने या भूमिकेला बळकटी दिली, UIDAI ने डिसेंबर 2023 च्या परिपत्रकात नमूद केले.

महत्त्वाचे मुद्दे:

आधार आणि नागरिकत्व:

- आधार कधीही नागरिकत्वाचा पुरावा म्हणून काम करत नाही, कारण भारतात **180 दिवस राहणारे** परदेशी नागरिक देखील ते मिळवण्यास पात्र आहेत.
- सरकारी विभागांनी, असे असूनही, सामान्यतः नागरिकांसाठी किंवा प्रौढांसाठी राखीव असलेल्या उद्देशांसाठी आधार स्वीकारला आहे.

EPFO चा निर्णय:

- एम्प्लॉइज प्रॉव्हिडंट फंड ऑर्गनायझेशन (EPFO) ने जन्मतारखेचा पुरावा म्हणून आधार स्वीकारणे बंद केले आहे.
- 16 जानेवारी रोजी जारी केलेल्या EPFO परिपत्रकाने जन्मतारीख सिद्ध करण्यासाठी स्वीकारार्ह कागदपत्रांच्या यादीतून आधार काढून टाकला आहे.

अलीकडील चेतावणी अद्यतन:

- चेतावणीमध्ये सुरुवातीला फक्त गेल्या वर्षी आधार हा नागरिकत्वाचा पुरावा नसल्याचा उल्लेख होता पण आता तो जन्मतारखेचा पुरावा नसल्याचे स्पष्ट करतो.
- भारतीय रहिवाशांना जारी केलेल्या सर्व आधार कार्ड आणि डिजिटल प्रतींवर आता चेतावणी दृश्यमानपणे छापली आहे.

राज्य बातम्या

केरळचा इंटरनेट केबल प्रकल्प

- पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी **कोची-लक्षद्वीप पाणबुडी ऑप्टिकल फायबर केबल प्रकल्पाचे** उद्घाटन केले.

महत्त्वाचे मुद्दे

- त्याची अंमलबजावणी **₹1,072 कोटी खर्चून** करण्यात आली.
- अनेक वर्षे मर्यादित सॅटेलाइट बँडविड्थवर अवलंबून राहिल्यानंतर ते प्रथमच बेटांना हाय-स्पीड इंटरनेटशी जोडेल.
- समुद्राखालील केबल लिंक **लक्षद्वीपच्या लोकांसाठी 100 पट वेगवान इंटरनेट सुनिश्चित करेल.**
- कावरती, लक्षद्वीपची राजधानी, अगट्टी, अमिनी, कदम, चेटलेट, कल्पेनी, मिनिक्कॉय, एंड्रोथ, किलतान, बंगाराम आणि बित्रा बेटांसह जोडली जाईल.
- केबल्स सरकारी मालकीच्या **टेलको बीएसएनएलने** टाकल्या आहेत, तर प्रकल्पाची अंमलबजावणी **जपानी फर्म एनईसीने** केली आहे.

सिलंबट्टम

- तामिळनाडूच्या **मार्शल डान्सला सिलंबट्टम** म्हणतात.
- **नर्तक विविध शस्त्रे**, जसे की काठ्या, दांडके, तलवार, शिंगे, खंजीर इत्यादी, एका वेळी एकाच प्रकारचे शस्त्र घेऊन **उपहासात्मक लढाई** करतात.
- मॉक कॉम्बॅट जोड्यांमध्ये केले जाते.
- नृत्यासाठी ड्रम संगीत सेंदाई मेलम, म्हणजेच तीन ते चार ढोलकी वादकांचा एक समूह सेंदाई ढोल वाजवतात.

केरळमधील ग्रीनफील्ड कॉरिडॉर

- केंद्रीय रस्ते वाहतूक आणि महामार्ग मंत्री नितीन गडकरी यांनी **केरळमधील रस्ते संपर्क वाढविण्याच्या उद्देशाने ग्रीनफील्ड कॉरिडॉरची घोषणा केली.**
- त्यांनी तीन प्रकल्पांचे अक्षरशः उद्घाटन केले आणि **भारत परियोजना योजनेतर्गत** एकूण 105 किमी लांबीच्या आणि ₹1,464 कोटी खर्चाच्या नऊ राष्ट्रीय महामार्ग प्रकल्पांची पायाभरणी केली.

महत्त्वाचे मुद्दे

- ग्रीनफील्ड कॉरिडॉरपैकी एक म्हणजे 121-किमी **NH-966 कोझिकोड-पलक्कड** पट्ट्याचा अंदाजे ₹10,371 कोटी. पलक्कड आणि कोझिकोड दरम्यानचा प्रवास वेळ चार ते दीड तासांपर्यंत कमी होईल.
- **NH-744 कोल्लम-सेनगोटाई स्ट्रेच** आणि **तिरुवनंतपुरम आऊटर रिंग रोड** हे इतर ग्रीनफील्ड कॉरिडॉर आहेत.

याव्यतिरिक्त, **SH1/NH 183 तिरुअनंतपुरम-कोची स्ट्रेच, कुट्टा मलप्पुरम** इकॉनॉमिक कॉरिडॉर, आणि NH-544 अंगमाली-कुंदनूर या प्रकल्पांतर्गत कनेक्टिव्हिटी सुधारण्यासाठी अपग्रेड केले जाईल.

मणिपूर नाल्यात काळ्या द्रवाचे घोंगडे, धोक्याचा इशारा

- 11 जानेवारी रोजी मणिपूर सरकारने 10 जानेवारीच्या रात्री एका नाल्याला काळ्या रंगाच्या द्रवाने आच्छादित केल्यानंतर सतर्कतेचा इशारा दिला.

बद्दल

- जाड, चिकट काळ्या द्रवाने मणिपूरमधील नाल्याला गूढपणे झाकले आहे, ज्यामुळे पर्यावरणीय दूषित आणि संभाव्य आरोग्य धोक्यांची चिंता वाढली आहे.
- ही घटना लोकटक तलावाजवळ घडली जी आंतरराष्ट्रीय महत्त्वाची रामसर पाणथळ जमीन आहे.

पंतप्रधानांनी कोचीमध्ये ₹4,000 कोटींच्या तीन प्रकल्पांचे अनावरण केले

- कोचीमध्ये तीन पायाभूत सुविधा प्रकल्पांचे पंतप्रधानांच्या हस्ते अनावरण करण्यात आले.
- त्यात कोचीन शिपयार्ड लिमिटेड (CSL) चे नवीन ड्राय डॉक आणि आंतरराष्ट्रीय जहाज दुरुस्ती सुविधा (ISRF) आणि पुथुर्वीपीन येथे इंडियन ऑइल कॉर्पोरेशन लिमिटेडचे एलपीजी आयात टर्मिनल समाविष्ट होते.

महत्त्वाचे मुद्दे

- देशातील सर्वात मोठ्या ड्राय डॉकसह नवीन प्रकल्प केरळ आणि देशाच्या दक्षिणेकडील भागांच्या विकासाला चालना देतील.
- नवीन ड्राय डॉक दुरुस्तीसाठी मोठ्या जहाजांना येथे गोदी करण्यास सक्षम करेल, परदेशी देशांवरील अवलंबित्व कमी करेल आणि त्यामुळे परकीय चलनाची बचत होईल.
- ISRF कोचीला दक्षिण आशियातील सर्वात मोठे जहाज-दुरुस्ती केंद्र बनवेल.

केरळमधील 13% जमीन भूस्खलनास असुरक्षित आहे

केरळच्या कृत्रिम बुद्धिमत्तेवर आधारित नकाशावरून असे दिसून आले आहे की 13% भूभाग भूस्खलनासाठी अत्यंत असुरक्षित आहे, जो या प्रदेशाला वेठीस धरणाऱ्या बहुआयामी संकटाचा भाग आहे.

- नकाशामध्ये इडुक्की, पलक्कड, मलप्पुरम, पठाणमथिट्टा आणि वायनाड हे अतिसंवेदनशील प्रदेश दाखवले आहेत.
- भूस्खलनाच्या असुरक्षिततेला कारणीभूत ठरणान्या गंभीर घटकांमध्ये पहिल्या क्रमाच्या प्रवाहात अडथळा, रस्ता

बांधणीसाठी अडचणी आणि जमिनीचा अवैज्ञानिक वापर यांचा समावेश होतो.

- कुफोसच्या आश्रयाने तयार करण्यात आलेला असुरक्षितता नकाशा हा पहिला एआय-आधारित लँडस्लिप संवेदनशीलता नकाशा आहे.

'जातीची जनगणना' घेणारे आंध्र हे दुसरे राज्य ठरले

- आंध्र प्रदेश सरकारने राज्यातील सर्व समुदायांची गणना करण्यासाठी त्यांची व्यापक जात जनगणना सुरू केली.
- या उपक्रमामुळे आंध्र प्रदेश हे जातिगणना घेणारे बिहारनंतर देशातील दुसरे राज्य ठरले आहे.

लडाखच्या सर्वात थंड प्रदेशावर उष्ण थंडीचा प्रभाव पडतो

- लडाखच्या थंड वाळवंटात आईस हॉकी आणि 105 किमी चादर ट्रेक सारख्या हिवाळी खेळांवर विलक्षण उबदार हिवाळ्याचा परिणाम झाला आहे.
- हे देशातील सर्वात थंड ठिकाण मानले जाते, जेथे किमान तापमान -40 अंश सेल्सिअसपर्यंत खाली येऊ शकते.
- लडाख हा एकमेव प्रदेश आहे जिथे बर्फ तयार होणे, बर्फ साचणे ही एक सामान्य घटना आहे.
- हे स्थानिकांना राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय कार्यक्रमांची तयारी करण्यास मदत करते.

आंतरराष्ट्रीय बातम्या

कार्बन बॉर्डर ऍडजस्टमेंट मेकॅनिझम (CBAM)

- CBAM हा "फिट फॉर 55 इन 2030 पॅकेज" चा भाग आहे, जो युरोपियन हवामान कायद्याच्या अनुषंगाने 1990 च्या पातळीच्या तुलनेत 2030 पर्यंत हरितगृह वायू उत्सर्जन कमीत कमी 55% ने कमी करण्याची युरोपियन युनियनची योजना आहे.
- सीबीएम हे एक धोरण साधन आहे ज्याचा उद्देश कार्बन उत्सर्जन कमी करणे हे सुनिश्चित करून आयात केलेल्या वस्तूवर युरोपियन युनियनमध्ये उत्पादित केलेल्या उत्पादनांप्रमाणेच कार्बन खर्चाच्या अधीन आहेत.

आंतरराष्ट्रीय न्यायालय (ICJ)

- इस्त्रायलला आंतरराष्ट्रीय न्यायालयात (ICJ) एस. आफ्रिकेद्वारे गाझा 'नरसंहार' प्रकरणाचा सामना करावा लागतो.

आंतरराष्ट्रीय न्यायालय (ICJ) बद्दल:

- ICJ, ज्याला जागतिक न्यायालय म्हणूनही ओळखले जाते, हे UN चे प्रमुख न्यायिक अंग आहे.

- संयुक्त राष्ट्रांच्या चार्टरद्वारे जून 1945 मध्ये त्याची स्थापना झाली आणि एप्रिल 1946 मध्ये काम सुरू केले.
- न्यायालयाचे आसन हेग (नेदरलँड) येथील पीस पॅलेस येथे आहे.
- संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या सहा प्रमुख अंगांपैकी, हे एकमेव आहे जे न्यूयॉर्क, युनायटेड स्टेट्समध्ये स्थित नाही.
- ICJ च्या सुनावणी नेहमीच सार्वजनिक असतात.
- फ्रेंच आणि इंग्रजी या न्यायालयाच्या अधिकृत भाषा आहेत.

भारत-मालदीव संबंधात झपाट्याने घसरण

- भारत आणि मालदीव यांच्यातील संबंध अलिकडच्या काही महिन्यांत चिंताजनक खालच्या दिशेने गेले आहेत.
- राजनैतिक तणाव आणि सार्वजनिक वैमनस्य यांनी चिन्हांकित केलेले हे अचानक बदल, प्रादेशिक स्थिरता आणि सहकार्याच्या भविष्याबद्दल चिंता वाढवते.

ट्रिगर करणारे घटक:

- मालदीवच्या अधिकाऱ्यांची भारतविरोधी टिप्पणी
- मालदीव सरकारमध्ये बदल.
- भू-राजकीय प्रभाव

EU चा कार्बन सीमा कर

- EU ची कार्बन बॉर्डर ऍडजस्टमेंट मेकॅनिझम (CBAM), ज्याला कार्बन बॉर्डर टॅक्स म्हणूनही ओळखले जाते, हे एक धोरण आहे ज्याचे उद्दिष्ट युरोपियन उद्योगांना त्यांच्या गैर-EU समकक्षांच्या तुलनेत कठोर कार्बन उत्सर्जन नियमांना सामोरे जावे लागत आहे.
- सिमेंट, स्टील, अॅल्युमिनियम, खते, वीज आणि हायड्रोजन यासारख्या काही आयात केलेल्या वस्तूंमध्ये अंतर्भूत कार्बन उत्सर्जनावर ते मूलतः किंमत ठेवते.
- EU चे महत्वाकांक्षी उद्दिष्ट 2050 पर्यंत हवामान तटस्थता प्राप्त करण्यासाठी ग्रीनहाऊस गॅस उत्सर्जनात लक्षणीय घट आवश्यक आहे.

लाल समुद्रातील संकटाचा भारतावर परिणाम

- येमेनी बंडखोरांच्या अलीकडच्या हल्ल्यांमुळे जागतिक व्यापारासाठी महत्त्वाची धमनी असलेला लाल समुद्र अशांत झाला आहे.
- या "समस्या" मुळे भारताच्या व्यापारात तरंग पसरले आहेत, विविध क्षेत्रांवर परिणाम झाला आहे आणि चिंता वाढवली आहे.

प्रभाव:

1. वाढीव शिपिंग खर्च
2. व्यापार प्रवाहात व्यत्यय

3. संभाव्य दरवाढ
4. कच्च्या तेलाच्या आयातीवर परिणाम.

नरसंहार अधिवेशन

- अलीकडेच दक्षिण आफ्रिकेने गाझामध्ये चालू असलेल्या लष्करी मोहिमे दरम्यान नरसंहार करून नरसंहाराच्या गुन्ह्याचा प्रतिबंध आणि शिक्षा, 1948 चे उल्लंघन केल्याबाबत आंतरराष्ट्रीय न्यायालयाकडे इस्त्रायेल विरुद्ध दाद मागितली आहे.

बद्दल

- नरसंहार अधिवेशन, 1948, संयुक्त राष्ट्र महासभेने स्वीकारलेला पहिला मानवाधिकार करार होता.
- हे प्रामुख्याने 'पुन्हा कधीही' होलोकॉस्टसारख्या लोकांच्या सामूहिक हत्यांना परवानगी देण्याच्या वचनबद्धतेतून उद्भवले.
- दक्षिण आफ्रिकेचा खटला कलम ॥ वर आधारित आहे ज्यात म्हटले आहे की नरसंहार म्हणजे राष्ट्रीय, वांशिक किंवा धार्मिक गटाच्या सदस्यांना मारणे यासारखी कृत्ये; गटाच्या सदस्यांना गंभीर शारीरिक आणि मानसिक हानी पोहोचवणे; आणि संपूर्ण किंवा अंशतः भौतिक विनाश घडवून आणण्यासाठी गणना केलेल्या जीवनाच्या समूह परिस्थितीवर जाणीवपूर्वक लादणे.
- गाझामध्ये पुरेशी मानवतावादी मदत रोखून, पाणी, अन्न, इंधन आणि वीज खंडित करून आणि गाझामधील पॅलेस्टिनींना आश्रय किंवा स्वच्छता प्रदान करण्यात अयशस्वी होऊन, त्याच्या 1.9 दशलक्ष अंतर्गत विस्थापितांसह इस्त्रायलवर गाझामध्ये भूक, निर्जलीकरण आणि उपासमार घडवून आणल्याचा आरोपही केला आहे.

भारताच्या काबिलने अर्जेन्टिनामध्ये पाच लिथियम ब्लॉक्स विकत घेतले

- भारताने अर्जेन्टिनामध्ये पाच लिथियम ब्लॉक्सचे संपादन करण्याची घोषणा केली.
- खनीज बिदेश इंडिया लिमिटेड (KABIL), खाण मंत्रालयाच्या अंतर्गत कार्यरत, अर्जेन्टिनाच्या सरकारी मालकीच्या Catamarca Minera Y Energética Sociedad Del Estado (CAMYEN) सोबत कॅटामार्का प्रांतात एक करार केला.

महत्त्वाचे मुद्दे

- काबिल, ज्याने ब्लॉक्ससाठी एक्सप्लोरेशन आणि एक्सक्लुझिव्हिटी अधिकार प्राप्त केले आहेत, ते पाच लिथियम ब्राइन ब्लॉक्सचा शोध आणि विकास सुमारे 15,703 हेक्टर क्षेत्रात सुरू करेल - कोर्टाडेरा-I, कोर्टाडेरा-VII, कोर्टाडेरा-VIII, केटो-2022-01810132, आणि कोर्टाडेरा-VI.

- काबिल कॅटामार्का येथे शाखा कार्यालय स्थापन करण्याच्या तयारीत होते, अधिकाऱ्यांनी बिझनेसलाइनला सांगितले की, प्रकल्पाची किंमत (विकास आणि शोधासाठी) सुमारे ₹ 200 कोटी आहे आणि ती पाच वर्षांच्या कालावधीत पसरली जाईल.

मुख्य तथ्य

भारताच्या लिथियमच्या गरजा, सुमारे ₹24,000 कोटींच्या आयातीद्वारे पूर्ण केल्या जातात, ज्याचा मोठा पुरवठा चीनमधून होतो. बऱ्याचदा 'पांढरे सोने' असे म्हटले जाणारे, लिथियम हे 'ग्रीन ट्रान्झिशन' ची गुरुकिल्ली आहे आणि याचा वापर ऊर्जा साठवण उपाय, मोबाईल फोनसाठी बॅटरी आणि EV मध्ये केला जातो.

UAE सरकार केरळमधील हिल स्टेशनवर पर्यटन टाउनशिप उभारणार आहे

- संयुक्त अरब अमिराती (UAE) सरकारने केरळमधील एका हिल स्टेशनवर समुद्रसपाटीपासून सुमारे 3,000 फूट उंचीवर पर्यटन टाउनशिप विकसित करण्यात स्वारस्य दाखवले आहे.
- पर्यटन टाउनशिप उभारण्यासाठी राज्याने वगामॉन/मुन्नारचे नाव पुढे केले आहे.
- समुद्रसपाटीपासून सुमारे 5,200 फूट उंचीवर असलेले मुन्नार हे देशी आणि विदेशी पर्यटकांसाठी एक लोकप्रिय ठिकाण आहे.
- समुद्रसपाटीपासून 3,000 फूट उंचीवर असलेले वगामॉन हे एक उदयोन्मुख गंतव्यस्थान आहे आणि निसर्गाच्या कुशीत वेळ घालवू पाहणाऱ्यांसाठी एक सुटकेचा मार्ग आहे.

तुर्कीने स्वीडनच्या नाटो सदस्यत्वाला मान्यता दिली

- तुर्कीच्या संसदेने एक वर्षाहून अधिक विलंबानंतर स्वीडनच्या नाटो सदस्यत्वाला मान्यता दिली.
- सुरक्षा आघाडीचा हा 32 वा सदस्य बनला आहे.

NATO बद्दल

- वॉशिंग्टन करारावर स्वाक्षरी करून 1949 मध्ये स्थापन झालेली, नाटो ही उत्तर अमेरिका आणि युरोपमधील 30 देशांची सुरक्षा युती आहे.
- अलीकडेच फिनलंड 31 वा सदस्य म्हणून युतीमध्ये सामील झाला.
- राजकीय आणि लष्करी मार्गांनी मित्र राष्ट्रांचे स्वातंत्र्य आणि सुरक्षितता संरक्षित करणे हे नाटोचे मूलभूत ध्येय आहे.
- ही सामूहिक संरक्षणाची एक प्रणाली आहे जिथे स्वतंत्र सदस्य राष्ट्रे बाह्य पक्षाकडून कोणत्याही हल्ल्याच्या बाबतीत परस्पर संरक्षणासाठी सहमत असतात.
- वॉशिंग्टन कराराच्या कलम 5 मध्ये असे म्हटले आहे की एका मित्रावर हल्ला हा सर्वांवर हल्ला आहे.

- हे कलम युतीचा गाभा आहे, सामूहिक संरक्षणाचे वचन आहे.
- मुख्यालय - ब्रुसेल्स, बेल्जियम.

नियुक्ती बातम्या

16 व्या वित्त आयोगाचे प्रमुख

- सरकारने NITI आयोगाचे माजी उपाध्यक्ष अरविंद पनगरिया यांची 16 व्या वित्त आयोगाच्या अध्यक्षपदी नियुक्ती केली आहे.
- ते एप्रिल 2026 पासून सुरू होणाऱ्या पाच वर्षांच्या कालावधीसाठी केंद्र आणि राज्यांमधील कर महसूल वाटप सूत्राची शिफारस करेल.

एफसी बद्दल

- केंद्र-राज्य आर्थिक संबंधांची व्याख्या करण्यासाठी भारतीय राज्यघटनेच्या कलम 280 अन्वये भारताच्या राष्ट्रपतीद्वारे दर 5 वर्षांनी स्थापन केलेली ही घटनात्मक संस्था आहे.
- प्रथम आयोगाची स्थापना 1951 मध्ये वित्त आयोग (विविध तरतुदी) अधिनियम, 1951 अंतर्गत करण्यात आली.
- वैयक्तिक कमिशन संदर्भ अटीनुसार (ToR) कार्य करतात जे प्रत्येक आयोगासाठी भिन्न असतात आणि ते वित्त आयोगाच्या पात्रता, नियुक्ती आणि अपात्रतेच्या अटी, मुदत, पात्रता आणि अधिकार परिभाषित करतात.
- घटनेनुसार आयोगामध्ये एक अध्यक्ष आणि इतर चार सदस्य असतात.

नौदल उप-प्रमुख

- व्हाइस-अॅडमिरल दिनेश के. त्रिपाठी यांनी नौदल कर्मचारी (VCNS) उप-प्रमुख म्हणून पदभार स्वीकारला.

मुख्य मुद्दे

- व्हाइस-अॅडमिरल व्ही. श्रीनिवास यांनी कोची येथील नौदल तळावर दक्षिण नौदल कमांडचे 30 वे FOCINC म्हणून पदभार स्वीकारला
- FOCINC म्हणून पदभार स्वीकारण्यापूर्वी, व्हाइस-अॅडमिरल सिंग यांनी नौदल मुख्यालयात VCNS म्हणून काम केले.
- 1986 मध्ये त्यांची नौदलाच्या कार्यकारी शाखेत नियुक्ती झाली.

अर्थव्यवस्था बातम्या

अर्जेन्टिनामध्ये लिथियम सुरक्षित करण्यासाठी KABIL ₹200 कोटीहून अधिक गुंतवणूक करणार आहे

- भारताची KABIL (कनिज बिदेश इंडिया लि.) अर्जेन्टिनामधील फिआंबाला भागात पाच लिथियम

ब्लॉक्सच्या शोधासाठी पाच वर्षांच्या कालावधीत ₹211 कोटींची गुंतवणूक करेल.

- अर्जेन्टिनाच्या कॅटामार्का प्रांतातील सरकारी मालकीच्या खाण कामगार CAMYEN सोबत अन्वेषण आणि विकास करारावर स्वाक्षरी करणे अपेक्षित आहे.
- चिली आणि अर्जेन्टिना हे जगातील लिथियमच्या 30-35% पुरवठा करतात.

भारताच्या GDP वर NSO अंदाज

- नॅशनल स्टॅटिस्टिकल ऑफिस (NSO) ने जाहीर केलेल्या राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या पहिल्या आगाऊ अंदाजानुसार, 2023-24 मध्ये भारताची वास्तविक GDP वाढ 7.3% असण्याचा अंदाज आहे, जो एका वर्षापूर्वी 7.2% होता.
- रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (RBI) ने नुकत्याच वर्तवलेल्या 7% वाढीपेक्षा अर्थव्यवस्था पुढे जाईल.
- व्यापार, हॉटेल्स, वाहतूक, दळणवळण आणि सेवांप्रमाणेच कृषी क्षेत्रासाठी GVA वाढ एक वर्षापूर्वीच्या 4% वरून या वर्षी 1.8% पर्यंत निम्न्याहून अधिक असल्याचा अंदाज आहे.

नॅशनल स्टॅटिस्टिकल ऑफिस (NSO)

- NSO देशातील सांख्यिकी प्रणालीच्या नियोजनबद्ध विकासासाठी सांख्यिकी आणि कार्यक्रम अंमलबजावणी मंत्रालयाच्या अंतर्गत नोडल एजन्सी म्हणून काम करते.
- हे सांख्यिकी क्षेत्रातील निकष आणि मानके मांडते आणि राखते, ज्यामध्ये संकल्पना आणि व्याख्या, डेटा संग्रहणाची पद्धत, डेटाची प्रक्रिया आणि परिणामांचा प्रसार यांचा समावेश होतो.
- राष्ट्रीय सांख्यिकी कार्यालय (NSO) मध्ये केंद्रीय सांख्यिकी कार्यालय (CSO), संगणक केंद्र आणि राष्ट्रीय नमुना सर्वेक्षण कार्यालय (NSSO) यांचा समावेश होतो.
- ते दर महिन्याला औद्योगिक उत्पादन निर्देशांक (IIP) संकलित करते आणि 'त्वरित अंदाज' स्वरूपात जारी करते; इंडस्ट्रीजचे वार्षिक सर्वेक्षण (ASI); आणि संघटित उत्पादन क्षेत्रातील वाढ, रचना आणि संरचनेतील बदलांचे मूल्यांकन आणि मूल्यांकन करण्यासाठी सांख्यिकीय माहिती प्रदान करते.

प्रत्यक्ष कर संकलन 2023-24 च्या उद्दिष्टाच्या 80% ओलांडले

- भारताचे निव्वळ प्रत्यक्ष कर संकलन ₹14.7 लाख कोटींवर पोहोचले आहे, जे या वर्षाच्या लक्ष्याच्या चार-पंचमांशपेक्षा जास्त आहे आणि 2022-23 च्या समान कालावधीत 19.4% ची वाढ दर्शवते.

- पर्सनल इन्कम टॅक्स (PIT) प्रवाहात 26.11% वाढ होऊन एकूण संकलन 16.77% वाढून ₹17.18 लाख कोटींसह तात्पुरत्या प्रत्यक्ष कर संकलनात 'स्थिर वाढ' नोंदवणे सुरूच आहे.
- कॉर्पोरेट आयकर किंवा CIT संकलन 8.32% च्या तुलनेने मंद वेगाने वाढले.

अमेरिकन डॉलरच्या तुलनेत रुपया 4 पैशांनी घसरून 83.05 वर आला आहे

- अमेरिकन डॉलरच्या तुलनेत भारतीय रुपया 4 पैशांनी घसरून 83.05 वर बंद झाला आहे.
- रुपयाच्या घसरणीमागील महत्त्वाचा घटक म्हणजे परकीय गुंतवणूकदारांकडून पुन्हा विक्रीचा दबाव.
- जागतिक कच्च्या तेलाच्या वाढत्या किमती आणि अमेरिकेतील संभाव्य व्याजदर वाढीबद्दलच्या चिंतेमुळे पोर्टफोलिओ काढून घेण्यास प्रवृत्त केले, भारतीय बाजारपेठेचा निचरा झाला आणि रुपयावर घसरणीचा दबाव आला.

कराराच्या बातम्या

मॉरिशस साठी उपग्रह

- मंत्रिमंडळाने भारतीय अंतराळ संशोधन संस्था आणि मॉरिशस रिसर्च अँड इनोव्हेशन कौन्सिल यांच्यात संयुक्तपणे एक "लहान उपग्रह" विकसित करण्याच्या कराराला मंजूरी दिली.
- यासाठी 20 कोटी रुपये खर्च अपेक्षित आहे.

भारत आणि सौदी अरेबियामध्ये संरक्षण संबंधांवर चर्चा

- भारत आणि सौदी अरेबिया यांनी नौदल ते नौदलातील सहकार्य, संयुक्त प्रशिक्षण आणि संरक्षण उत्पादनातील संयुक्त उपक्रमांच्या संधी वाढवण्याच्या मार्गावर चर्चा केली.
- परस्पर सामायिक हितसंबंध, द्विपक्षीय संरक्षण सहकार्य, संरक्षण उत्पादन आणि तंत्रज्ञान सहकार्यातील संयुक्त उपक्रमांच्या संधी आणि संयुक्त लष्करी प्रशिक्षण या मुद्द्यांवर चर्चा झाली, दोन्ही देशांमधील मजबूत संबंधांची पुष्टी केली.

भारत, यूकेने दोन करारांवर स्वाक्षरी केली

- भारत आणि युनायटेड किंग्डम यांनी द्विपक्षीय आंतरराष्ट्रीय कॅडेट एक्सचेंज प्रोग्रामसाठी सामंजस्य करार (एमओयू) आणि संशोधन आणि विकासामध्ये संरक्षण सहकार्यासाठी लेटर ऑफ अरेंजमेंट (LoA) वर स्वाक्षरी केली.
- संरक्षण संशोधन आणि विकास संस्था आणि यूकेच्या संरक्षण विज्ञान आणि तंत्रज्ञान प्रयोगशाळेमध्ये R&D वरील LoA वर स्वाक्षरी करण्यात आली.

द्विपक्षीय संबंधांवर चर्चा करण्यासाठी अमेरिकी अधिकारी भारतात येणार आहेत

- यूएस-ऑस्ट्रेलिया-जपान-भारत नेत्यांसोबत द्विपक्षीय मुद्दे, ऊर्जा सहकार्य आणि क्वाड समिटीच्या संभाव्य तारखांवर चर्चा करण्यासाठी अमेरिकेचे शीर्ष मुत्सद्दी दिल्लीला जातील.

QUAD बद्दल

- इंडो-पॅसिफिक प्रदेशात प्रादेशिक सुरक्षा आणि आर्थिक सहकार्याला चालना देणे हे क्वाडचे उद्दिष्ट आहे.
- मुक्त आणि अनिर्बंध इंडो-पॅसिफिक राखणे, लोकशाही, मानवाधिकार आणि कायद्याचे राज्य यांना चालना देणे आणि चीनच्या या प्रदेशातील वाढत्या प्रभावाचा प्रतिकार करणे या चार देशांचे समान हित आहे.
- सागरी सुरक्षा, पायाभूत सुविधांचा विकास आणि पुरवठा साखळी लवचिकता यासारख्या मुद्द्यांवर चर्चा करण्यासाठी क्वाडने मंत्री आणि नेत्यांच्या पातळीवर अनेक बैठका घेतल्या आहेत.
- क्वाडला या प्रदेशातील चीनचा प्रभाव संतुलित करण्यासाठी एक यंत्रणा म्हणून पाहिले जाते, जरी त्याच्या सदस्यांनी जोर दिला आहे की ही लष्करी युती नाही आणि त्यांची मूल्ये आणि हितसंबंध सामायिक करणाऱ्या इतर देशांसाठी ते खुले आहे.

एअरबस, टाटा भारतातील पहिली खाजगी कॉएअर असेंब्ली लाइन उभारणार आहे

- एअरबस हेलिकॉप्टर आणि टाटा समूह भारतातील नागरी हेलिकॉप्टरसाठी अंतिम असेंब्ली लाइन (FAL) स्थापन करण्यासाठी सहकार्य करतात.
- एअरबसच्या लोकप्रिय H125 सिंगल-इंजिन सिव्हिल हेलिकॉप्टरवर लक्ष केंद्रित करून हे भारतातील पहिले खाजगी क्षेत्रातील हेलिकॉप्टर असेंब्ली सुविधा आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

भागीदारीचे मुख्य तपशील:

- टाटा समूहाची उपकंपनी, टाटा अँडव्हान्स सिस्टीम्स लिमिटेड, असेंब्ली सुविधा उभारण्यासाठी एअरबस हेलिकॉप्टरसह सैन्यात सामील होईल.
- भारतीय बाजारपेठेसाठी H125 हेलिकॉप्टर तयार करणे आणि शेजारील देशांना निर्यात करणे हा या सुविधेचा प्राथमिक उद्देश आहे.
- एअरबस आणि टाटा एकाच वेळी C-295 मिलिटरी ट्रान्सपोर्ट एअरक्राफ्टसाठी वडोदरा येथे FAL वर काम करत आहेत, जो भारतीय हवाई दलाशी मोठ्या कराराचा भाग आहे.
- एअरबस निर्दिष्ट करते की भारतातील FAL प्रमुख घटकांचे एकत्रीकरण, एव्हीओनिक्स आणि मिशन सिस्टम यासारखी महत्त्वपूर्ण कार्ये हाताळेल.

रॅक्स आणि अहवाल बातम्या

जिल्हा न्यायालयात महिलांसाठी स्वच्छतागृहांबाबत सर्वोच्च न्यायालयाचा अहवाल

- सर्वोच्च न्यायालयाच्या सेंटर फॉर रिसर्च अँड प्लॅनिंगने नुकत्याच प्रसिद्ध केलेल्या अहवालानुसार देशातील जवळपास एक पंचमांश जिल्हा न्यायालय संकुलांमध्ये महिलांसाठी स्वतंत्र स्वच्छतागृहे नाहीत.
- 'स्टेट ऑफ द ज्युडिशियरी' नावाच्या अहवालात - महिलांसाठी असलेल्या स्वच्छतागृहांपैकी केवळ 6.7% शौचालयांमध्ये सॅनिटरी नॅपकिन व्हेडिंग मशिनस पुरवल्या गेल्या आहेत, असे सांगून महिलांसाठी अनुकूल स्वच्छतागृहांची आवश्यकता अधोरेखित केली आहे.
- अहवालाला असेही उघड झाले आहे की बहुतेक जिल्हा न्यायालयांमध्ये ट्रान्सजेंडर व्यक्तींसाठी शौचालये नाहीत आणि प्रत्येक न्यायालयाच्या संकुलात "लिंग-समावेशक शौचालये" च्या गरजेवर जोर देण्यात आला आहे.

2023 मध्ये जग 1.5 अंश सेल्सिअसच्या गंभीर मर्यादेच्या जवळ आले आहे.

- 2023 हे अभूतपूर्व उष्णतेचे वर्ष होते, ज्यामध्ये जागतिक सरासरी तापमान पूर्व-औद्योगिक पातळीच्या वरील गंभीर 1.5°C उंबरठ्याच्या अगदी जवळ होते.
- टिपिंग पॉईंटची ही सान्निध्य हवामान बदलाच्या वेगवान गतीबद्दल आणि कठोर कारवाईची तातडीची गरज याबद्दल एक तीव्र चेतावणी म्हणून काम करते.

बद्दल:

- 2023 हे अधिकृतपणे अनेक एजन्सींद्वारे रेकॉर्डवरील सर्वात उष्ण वर्ष म्हणून घोषित केले गेले, 2016 च्या तापदायक तापमानालाही मागे टाकले.

BILINGUAL
ADDAPEDIA
e-Books

NATIONAL | INTERNATIONAL | REGIONAL | STATE SPECIFIC CURRENT AFFAIRS CURATED NOTES

IMPORTANT FOR ALL COMPETITIVE EXAMS

नोव्हेंबर कारखाना उत्पादन वाढ 2.4% च्या 8 महिन्यांच्या नीचांकावर घसरली

- भारताच्या औद्योगिक उत्पादनाच्या वाढीत लक्षणीय घट झाली, नोव्हेंबरमध्ये 2.4% या आठ महिन्यांच्या नीचांकी पातळीवर पोहोचली.
- ऑक्टोबरमध्ये नोंदवलेल्या 11.6% च्या लक्षणीय उच्चांकानंतर ही घट झाली आहे.
- औद्योगिक उत्पादनामध्ये घसरण विशेषतः स्पष्टपणे दिसून आली, जी सात महिन्यांत सर्वात कमी वेगाने विस्तारली, फक्त 1.2% नोंदवली गेली.

महत्त्वाचे मुद्दे:

प्रमुख क्षेत्रांमधील आकुंचन:

- ग्राहकोपयोगी वस्तूंच्या उत्पादनात 5.4% ची लक्षणीय घट झाली आहे, ज्यात कोविड-19 महामारीच्या दुसऱ्या लाटेत जून 2021 पासूनची सर्वात कमी पातळी गाठली आहे.
- ऑक्टोबरमध्ये 20.4% वाढीच्या तुलनेत, वार्षिक 5.8% वाढ असूनही, वीज निर्मिती फेब्रुवारी 2023 पासून सर्वात कमी पातळीवर आली आहे.
- नोव्हेंबरमध्ये 23 पैकी केवळ 6 उत्पादन विभागांनी वाढ नोंदवली.
- **कोक आणि परिष्कृत पेट्रोलियम उत्पादने** (14.2%) आणि इतर वाहतूक उपकरणे (9.8%) मध्ये लक्षणीय वाढ दिसून आली.

मूळ प्रभाव आणि अनुक्रमिक आकुंचनांचा प्रभाव:

- नोव्हेंबर 2022 पासून जेव्हा औद्योगिक उत्पादन निर्देशांक (IIP) 7.6% ने वाढला, विकास दर नियंत्रित करण्यात भूमिका बजावली.

- वीज आणि उत्पादनातील अनुक्रमिक आकुंचन एकंदर घसरणीला कारणीभूत ठरले.

IIP म्हणजे काय?

व्याख्या: औद्योगिक उत्पादनाचा निर्देशांक (IIP) हा एक निर्देशांक आहे जो अर्थव्यवस्थेच्या विविध उद्योग समूहांमधील वाढीचा दर निर्धारित कालावधीत दर्शवतो. सेंट्रल स्टॅटिस्टिकल ऑर्गनायझेशन (CSO) द्वारे मासिक आधारावर IIP निर्देशांक मोजला जातो आणि प्रकाशित केला जातो.

वर्णन: IIP एक संमिश्र निर्देशक आहे जो अंतर्गत वर्गीकृत उद्योग गटांच्या वाढीचा दर मोजतो,

1. खाणकाम, उत्पादन आणि वीज ही व्यापक क्षेत्रे
2. वापर-आधारित क्षेत्रे, म्हणजे मूलभूत वस्तू, भांडवली वस्तू आणि मध्यवर्ती वस्तू

IIP साठी आधारभूत वर्ष 2011-2012 आहे.

प्रतिजैविकांवर NCDC सर्वेक्षण

- NCDC सर्वेक्षणानुसार, 20 पैकी 13 रुग्णालयांमध्ये, 70% पेक्षा जास्त रुग्णांना प्रतिजैविकांचा किमान एक डोस देण्यात आला.
- अहवालातील निष्कर्ष चिंताजनक आहेत कारण भारत हा अशा काही देशांपैकी एक आहे जिथे प्रतिजैविक प्रतिरोधक क्षमता लक्षणीय आहे.
- जेव्हा प्रतिजैविकांचा समावेश असलेल्या प्रतिजैविकांचा गैरवापर केला जातो किंवा जास्त लिहून दिला जातो तेव्हा असा प्रतिकार विकसित होतो.

मुख्य तथ्य

- डब्ल्यूएचओच्या मते, 2019 मध्ये 1.27 दशलक्ष जागतिक मृत्यूसाठी प्रतिजैविक प्रतिकार थेट जबाबदार होता आणि 4.95 दशलक्ष मृत्यूंना कारणीभूत ठरला.

NCDC बद्दल

- नॅशनल सेंटर फॉर डिजीज कंट्रोल (NCDC), पूर्वीची नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ कम्युनिकेबल डिजीजेस (NICD) ची स्थापना 1909 मध्ये कसौली (हिमाचल प्रदेश) येथे सेंट्रल मलेरिया ब्यूरो म्हणून झाली.
- उदयोन्मुख आणि पुन्हा उदयास येणाऱ्या रोगांवर नियंत्रण ठेवण्याच्या मोठ्या आदेशासह 2009 मध्ये NICD चे रूपांतर नॅशनल सेंटर फॉर डिजीज कंट्रोल (NCDC) मध्ये झाले.
- संसर्गजन्य रोगांचे प्रतिबंध आणि नियंत्रण सुलभ करणारी रोगनिरीक्षणासाठी देशातील नोडल एजन्सी म्हणून काम करते.
- सार्वजनिक आरोग्य, प्रयोगशाळा विज्ञान आणि कीटकशास्त्रीय सेवांसाठी विशेष मनुष्यबळाला प्रशिक्षण देणारी ही राष्ट्रीय स्तरावरील संस्था आहे आणि विविध उपयोजित संशोधन उपक्रमांमध्ये गुंतलेली आहे.

बेरोजगारीवर ILO

- इंटरनॅशनल लेबर ऑर्गनायझेशन (ILO) च्या 'वर्ल्ड एम्प्लॉयमेंट अँड सोशल आउटलुक: ट्रेंड्स 2024' अहवालानुसार
- 2024 मध्ये जागतिक बेरोजगारीचा दर वाढणार आहे, तर वाढती सामाजिक असमानता ही चिंतेची बाब आहे.
- बेरोजगारी आणि नोकऱ्यांमधील अंतर दोन्ही महामारीपूर्व पातळीच्या खाली घसरले आहे परंतु 2024 मध्ये जागतिक बेरोजगारी वाढेल.

CEEW चा पावसाच्या वाढीचा अभ्यास

- कौन्सिल ऑन एनर्जी, एन्व्हायर्नमेंट अँड वॉटर (CEEW) या संशोधन आणि धोरणविषयक थिंक टँकने लिहिलेल्या अभ्यासात 1982 ते 2022 या चार दशकांतील उच्च-रिझोल्यूशन हवामानविषयक डेटाचे विश्लेषण केले आहे, ज्याची नोंद भारतीय हवामानशास्त्र विभाग (IMD) द्वारे करण्यात आली आहे.
- त्यानुसार, भारतातील 4,400 तहसील किंवा उपजिल्ह्यांपैकी अर्ध्याहून अधिक भागात पावसाचे प्रमाण वाढत आहे.
- 55% तालुक्यांमध्ये पावसात वाढ झाली आहे, तर सुमारे 11% तालुक्यांमध्ये घट झाली आहे.

मूलभूत गणिताच्या क्षमतेवर ASER अभ्यास

- शैक्षणिक स्थिती अहवाल (ASER) ने "बियॉड बेसिक्स" नावाचा अहवाल प्रसिद्ध केला.
- यामध्ये प्रथम या नागरी समाज संस्थेने 14 ते 18 वयोगटातील ग्रामीण विद्यार्थ्यांमध्ये केलेल्या सर्वेक्षणाचा समावेश होता.
- 26 राज्यांमधील 28 जिल्ह्यांमध्ये आयोजित केलेल्या घरगुती सर्वेक्षणात 34,745 विद्यार्थ्यांच्या मूलभूत वाचन आणि अंकगणित क्षमतेचे मूल्यांकन करण्यात आले.
- यात विद्यार्थ्यांनी सक्रीय सहभाग घेतलेले उपक्रम, त्यांची मूलभूत आणि उपयोजित वाचन आणि गणित क्षमता आणि डिजिटल जागरूकता आणि कौशल्ये यावर चर्चा केली.

प्रमुख निष्कर्ष

- एकूणच, 14 ते 18 वयोगटातील 86.8% मुलांनी शैक्षणिक संस्थेत नोंदणी केली आहे. नावनोंदणीमध्ये लिंग अंतर कमी आहे, परंतु वयानुसार लक्षणीय फरक दृश्यमान आहे.
- नोंदणी न केलेल्या तरुणांची टक्केवारी 14 वर्षांच्या तरुणांसाठी 3.9% आहे आणि 18 वर्षांच्या मुलांसाठी 32.6% आहे
- या वयोगटातील बहुतेक लोक कला/मानवता शाखेत दाखल झाले होते.
- इयत्ता 11 किंवा उच्च वर्गात, निम्म्याहून अधिक विद्यार्थ्यांनी कला/मानवशास्त्र शाखेत (55.7%)

नावनोंदणी केली आहे आणि मुलांपेक्षा (36.3%) मुलींना विज्ञान, तंत्रज्ञान, अभियांत्रिकी आणि गणित शाखेत (28.1%) प्रवेश मिळण्याची शक्यता कमी असते.

- अर्ध्याहून अधिक भागाकार (3-अंकी द्वारे 1-अंकी) समस्यांसह संघर्ष करतात. 14-18 वर्षे वयोगटातील केवळ 43.3% मुले अशा समस्या योग्यरित्या करू शकतात.

शिक्षणात लैंगिक समानता

- नवीनतम वार्षिक शैक्षणिक स्थिती अहवाल दर्शवितो की ग्रामीण भारतातील मुली आणि मुले डॉक्टर किंवा अभियंता बनण्याची तितकीच आकांक्षा बाळगतात, जेव्हा विज्ञान, तंत्रज्ञान, अभियांत्रिकी आणि गणित (STEM) अभ्यासक्रम निवडण्याचा प्रश्न येतो. मुलीपेक्षा मुलेच STEM अभ्यासक्रम अधिक घेतात.
- शालेय शिक्षणातील सर्वात मोठ्या सक्षमता-आधारित नमुना सर्वेक्षणांपैकी एक, नॅशनल अचिव्हमेंट सर्व्हे (2017) मधील डेटा, 22 लाखांहून अधिक विद्यार्थ्यांना कव्हर करते, देशभरातील प्राथमिक आणि माध्यमिक वर्गामधील मुला-मुलींमधील शिकण्याच्या पातळीत समानता दर्शवते.

साखरेचे उत्पादन

- 1 ऑक्टोबर 2023 ते 15 जानेवारी 2024 या कालावधीत साखरेचे उत्पादन 149.52 लाख टन झाले, जे मागील हंगामातील 157.87 लाख टन होते.
- महाराष्ट्र, कर्नाटक आणि गुजरातमध्ये यंदा उत्पादन कमी आहे.

विज्ञान आणि तंत्रज्ञान बातम्या

एक्सपोसॅट

- भारतीय अंतराळ संशोधन संस्था (ISRO) ने PSLV-C58 एक्स-रे पोलारिमीटर उपग्रह (XPoSat) मोहीम प्रक्षेपित केली आहे.
- या यशस्वी प्रक्षेपणाने भारताला उच्चभू वर्गात आणले कारण ते ब्लॅक होल, न्यूट्रॉन तारे यासारख्या खगोलीय स्रोतांचा अभ्यास करण्यासाठी वेधशाळा पाठवणारे दुसरे राष्ट्र बनले आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे

- 2021 मध्ये NASA च्या इमेजिंग एक्स-रे पोलरीमेट्री एक्सप्लोरर (IXPE) लाँच केल्यानंतर XPoSat हे जगातील दुसरे एक्स-रे पोलरीमेट्री मिशन आहे.
- खगोलीय स्रोतांपासून क्ष-किरण उत्सर्जनाच्या अंतराळ-आधारित ध्रुवीकरण मोजमापांमध्ये संशोधन करणारा इस्रोचा हा पहिला समर्पित वैज्ञानिक उपग्रह आहे.
- यात POLIX (क्ष-किरणांमध्ये पोलारिमीटर इन्स्ट्रुमेंट) आणि XSPECT (क्ष-किरण स्पेक्ट्रोस्कोपी आणि टाइमिंग) असे दोन पेलोड असतात. POLIX हे रमन

रिसर्च इन्स्टिट्यूट आणि XSPECT द्वारे URSC, बेंगळूरुच्या स्पेस अँस्ट्रॉनॉमी ग्रुपने विकसित केले आहे.

- मोहिमेदरम्यान, **PSLV ऑर्बिटल एक्सपेरिमेंटल मॉड्यूल-3 (POEM-3)** प्रयोग देखील 10 इतर पेलोड्सचे उद्दिष्ट पूर्ण करण्यासाठी कार्यान्वित करण्यात आला.

जीसॅट-20

- न्यूस्पेस इंडिया लिमिटेड (NSIL)**, भारतीय अंतराळ संशोधन संस्थेची व्यावसायिक शाखा, स्पेसएक्स च्या फाल्कन-9 रॉकेटवर **GSAT-20 (नाव GSAT-N2)** लाँच करेल.

महत्त्वाचे मुद्दे

- GSAT-20 हा एक **उच्च-थ्रूपुट का-बँड उपग्रह (HTS)** आहे, जो NSIL द्वारे पूर्णतः मालकीचा, चालवला जाईल आणि वित्तपुरवठा केला जाईल.
- GSAT-20 अंदामान आणि निकोबार आणि लक्षद्वीप बेटांसह संपूर्ण भारतात कवरेज असलेल्या **32 बीमसह का-का बँड एचटीएस** क्षमता देते.
- उपग्रह, **4,700 किलो वजनाचा, सुमारे 48 Gpbs ची HTS क्षमता प्रदान** करतो आणि विशेषतः दुर्गम आणि अनकनेक्टेड प्रदेशांच्या मागणीच्या सेवा गरजा पूर्ण करण्यासाठी डिझाइन केले गेले आहे.

औषध-प्रतिरोधक बॅक्टेरियमसाठी नवीन प्रतिजैविक

- संशोधकांनी अँटीबायोटिक्सचा एक नवीन वर्ग ओळखला आहे ज्यामध्ये **औषध-प्रतिरोधक जीवाणू, एसिनेटोबॅक्टर बाउमानी झोसुरबाल्पिन** चा सामना करण्याची क्षमता आहे.
- प्रतिजैविक **क्रॅब (कार्बेपेनेम-प्रतिरोधक एसिनेटोबॅक्टर बाउमानी)**- प्रेरित न्यूमोनिया आणि माऊस मॉडेल्समधील सेप्सिस विरुद्ध प्रभावी असल्याचे आढळले.
- अँटीबायोटिक झोसुरबाल्पिनची ओळख आणि विश्लेषण** जे एसिनेटोबॅक्टर बाउमानी मारू शकतात, प्रतिजैविक-प्रतिरोधक स्ट्रेन ज्याचा क्लिनिकमध्ये उपचार करणे कठीण आहे.

वाइपर

- वाइपर म्हणजे **व्होलाटाइल्स इन्व्हेस्टिगेटिंग पोलर एक्सप्लोरेशन रोवर**.
- हा एक गोल्फ कार्टच्या आकाराचा रोबोट आहे जो नासा चंद्राच्या दक्षिण ध्रुवाचा शोध घेण्यासाठी वापरेल.
- अँस्ट्रोबोटिक या खाजगी कंपनीने** कमर्शियल लूनर पेलोड सर्व्हिसेस प्रोग्रामचा एक भाग म्हणून विकसित केले आहे.
- हे **रोबोटिक मिशन** चंद्राच्या तापमानात पाणी आणि कार्बन डाय ऑक्साईड सारखे वाष्पीकरण करणारे रेणू

असलेले **अस्थिर पदार्थ** शोधण्यासाठी डिझाइन केलेले आहे.

- ही सामग्री चंद्रावर भविष्यातील मानवी शोधासाठी संसाधने प्रदान करू शकते.
- वाइपर रोबोट** त्याच्या 100-दिवसांच्या मिशनमध्ये **बॅटरी, हीट पाईप्स आणि रेडिएटर्सवर अवलंबून असेल**, कारण तो चंद्राच्या दिवसाच्या अति उष्णतेपासून - जेव्हा तापमान 224 अंश फॅरेनहाइट (107 अंश सेल्सिअस) पर्यंत पोहोचू शकते - चंद्राच्या थंड सावलीच्या प्रदेशांपर्यंत - सर्वकाही नेव्हिगेट करते जे मनाला चकित करणारे -240 अंश सेल्सिअसपर्यंत पोहोचू शकते.

इस्रो अंतराळात इंधन सेल-आधारित ऊर्जा प्रणालीची चाचणी करते

- इंडियन स्पेस रिसर्च ऑर्गनायझेशन (ISRO) ने त्यांच्या ऑर्बिटल प्लॅटफॉर्म, POEM3 मध्ये **100 W-क्लास पॉलिमर इलेक्ट्रोलाइट मेम्ब्रेन फ्युएल सेल-आधारित पॉवर सिस्टम (FCPS)** ची यशस्वी चाचणी केली आहे.
- FCPS पेलोड महत्त्वपूर्ण आहे कारण त्यात भारताच्या स्पेस स्टेशनमध्ये संभाव्य अनुप्रयोग आहेत जे 2035 पर्यंत प्रस्तावित आहेत.
- याने विविध स्थिर आणि गतिमान प्रणालींच्या कार्यप्रदर्शनावर भरपूर डेटा प्रदान केला ज्याने पॉवर सिस्टमचा भाग बनवले आणि भौतिकशास्त्राचा खेळ दाखवला.

प्रकाशसंश्लेषणाचा सर्वात जुना पुरावा

- नेचर** या जर्नलमध्ये प्रकाशित झालेल्या एका शोधनिबंधात असे दिसून आले आहे की आजपर्यंत नोंदवलेले **प्रकाशसंश्लेषण संरचनांचे सर्वात जुने पुरावे 1.75-अब्ज-वर्ष जुन्या मायक्रोफॉसिलच्या संग्रहामध्ये सापडले** आहेत.
- शोध ऑक्सिजेनिक प्रकाशसंश्लेषणाच्या उत्क्रांतीवर प्रकाश टाकण्यास मदत करतो.

महत्त्वाचे मुद्दे

- ऑक्सिजेनिक प्रकाशसंश्लेषण हे युकेरियोट्समधील सायनोबॅक्टेरिया आणि संबंधित ऑर्गेनिस्ससाठी अद्वितीय आहे.
- ज्यामध्ये सूर्यप्रकाश **पाणी आणि कार्बन डाय ऑक्साईडचे** ग्लुकोज आणि ऑक्सिजनमध्ये रूपांतरण उत्प्रेरित करतो.

आदित्य-L1

- इंडियन स्पेस रिसर्च ऑर्गनायझेशन (ISRO) ने **आदित्य-L1 अंतराळयान लॉन्चिंग पॉइंट (L1) भोवती प्रभामंडल कक्षेत** ठेवले आहे.

- भारताची पहिली सौर मोहीम, आदित्य-L1, 2 सप्टेंबर 2023 रोजी लॉन्च झाल्यानंतर 127 दिवसांनी L1 पॉइंटवर पोहोचली.

महत्त्वाचे मुद्दे

- आदित्य-L1 हे **1.5 दशलक्ष किलोमीटर अंतरावरून** सूर्याचा अभ्यास करणारी पहिली अवकाश आधारित वेधशाळा श्रेणी भारतीय सौर मोहीम आहे. L1 बिंदूवर पोहोचण्यासाठी अंदाजे 125 दिवस लागतील.
- सौर कोरोना, फोटोस्फियर, क्रोमोस्फियर आणि सौर वारा याविषयी मौल्यवान अंतर्दृष्टी प्रदान करणे** हे मिशनचे उद्दिष्ट आहे.
- आदित्य-L1 चे प्राथमिक उद्दिष्ट सूर्याच्या किरणोत्सर्ग, उष्णता, कण प्रवाह आणि चुंबकीय क्षेत्र आणि ते पृथ्वीवर कसा प्रभाव टाकतात यासह सूर्याच्या वर्तनाची सखोल माहिती मिळवणे आहे.

युरोपा क्लिपर

- युरोपा क्लिपर हे **बृहस्पतिच्या बर्फाळ चंद्र युरोपाविषयी** प्रथम तपशीलवार तपासणी करण्यासाठी तयार केलेले **रोबोटिक सौर-शक्तीवर चालणारे अंतराळ यान** आहे.
- हे अंतराळयान गुरू ग्रहाची प्रदक्षिणा करेल आणि युरोपाच्या पृष्ठभागाच्या खाली जीवनास समर्थन देणारी ठिकाणे आहेत की नाही हे निर्धारित करण्यासाठी **युरोपाच्या जवळपास 50 फ्लायबाय** बनवेल.
- युरोपा क्लिपर **ऑक्टोबर 2024 मध्ये** फ्लोरिडातील केनेडी स्पेस सेंटरमधून स्पेस एक्स फाल्कन हेवी रॉकेटवर प्रक्षेपित होईल.
- प्रत्येक ग्रहाच्या गुरुत्वाकर्षणाचा वापर करून त्याची गती वाढवण्यासाठी हे यान **मंगळावरून, नंतर पृथ्वीवरून** परत जाईल.
- हे तथाकथित "**गुरुत्वाकर्षण सहाय्य**" युरोपा क्लिपरला 2030 मध्ये बृहस्पतिपर्यंत पोहोचण्यासाठी आवश्यक वेग प्रदान करतील.

ध्येय:

- गुरू ग्रहाभोवती फिरण्यास सुरुवात केल्यानंतर, युरोपा क्लिपर त्याच्या पहिल्या युरोपा फ्लायबायच्या तयारीसाठी त्याच्या मार्गक्रमणामध्ये बदल करण्यात सुमारे एक वर्ष घालवेल.
- त्यानंतर हे अंतराळयान युरोपाहून डझनभर वेळा उंच जाण्यात आणि पृथ्वीवर डेटा परत पाठवण्यात सुमारे तीन वर्षे घालवेल.
- मोहिमेदरम्यान, अंतराळयान जवळजवळ संपूर्ण चंद्राची तपासणी करेल.

युरोपा क्लिपर जलद तथ्य

- त्याच्या सौर अरें तैनात केल्यामुळे, युरोपा क्लिपर **100 फूट (सुमारे 30 मीटर) पेक्षा जास्त पसरलेला आहे - सुमारे बास्केटबॉल कोर्टची लांबी एवढा.**
- अंतराळयानामध्ये **24 इंजिन** आहेत.
- युरोपा क्लिपर गुरू ग्रहाची प्रदक्षिणा करेल आणि **युरोपाच्या जवळपास 50 फ्लायबाय बनवेल.**
- अंतराळ यानामध्ये 9 समर्पित विज्ञान उपकरणे, तसेच गुरुत्वाकर्षण/रेडिओ विज्ञान आहे.
- लॉंचच्या वेळी, **युरोपा क्लिपरचे वजन अंदाजे 13,000 पौंड (6,000 किलोग्रॅम) असेल. जवळपास 6,000 पौंड (2,750) प्रणोदक असतील.**

सुपरकंडक्टिव्हिटी

- सुपरकंडक्टिव्हिटी अशा अवस्थेचा संदर्भ देते ज्यामध्ये **सामग्री विद्युत प्रवाहास शून्य, किंवा जवळपास-शून्य प्रतिकार** देते.
- ही घटना विशिष्ट सामग्रीमध्ये अत्यंत कमी तापमानात दिसून येते, विशेषतः **निरपेक्ष शून्य (-273.15°C किंवा 0 केल्विन)** जवळ असते.
- सुपरकंडक्टर्समध्ये, विद्युतीय प्रतिकार अक्षरशः शून्यावर येतो, ज्यामुळे प्रतिकारामुळे उर्जेची कोणतीही हानी न होता त्यांच्यामधून विद्युत प्रवाह वाहू शकतो.

लूनार ट्रेलब्लेझर

- NASA ने अलीकडेच **SIMPLEX** नावाच्या छोट्या, कमी किमतीच्या ग्रह मोहिमांच्या वर्गामध्ये गुंतवणूक केली आहे, ज्याचा **अर्थ ग्रहांच्या शोधासाठी लहान, नाविन्यपूर्ण मोहिमा असा आहे.**
- ही मोहीम इतर लॉंचवर टॅग करून खर्च वाचवतात ज्याला राइडशेअर किंवा दुय्यम पेलोड म्हणतात.
- एक उदाहरण म्हणजे लूनार ट्रेलब्लेझर.
- लूनार ट्रेलब्लेझर चंद्रावर पाणी शोधेल.
- लूनार ट्रेलब्लेझर चंद्राभोवती प्रदक्षिणा घालेल, पृष्ठभागाचे तापमान मोजेल आणि जगभरातील पाण्याच्या रेणूंच्या स्थानांचे मॅपिंग करेल.

जम्मू सीएसआयआर लॅबमध्ये आढळले की कॅनॅबिस प्लांट कंपाऊंडमध्ये प्रतिजैविक प्रभाव आहेत

- CSIR-इंडियन इंस्टिट्यूट ऑफ इंटिग्रेटिव्ह मेडिसिन (IIIM), जम्मू येथील शास्त्रज्ञांना असे आढळून आले आहे की फायटोकॅनाबिनाॅइड्स, कॅनॅबिसच्या वनस्पतीमध्ये आढळणाऱ्या संयुगांचा एक वर्ग, ज्यामध्ये आतापर्यंत शोध न झालेले प्रतिजैविक गुणधर्म आहेत.**
- अँटीबायोटिक प्रतिरोधकतेच्या वाढत्या धोक्याविरुद्ध भारताच्या लढ्यात गांजाची क्षमता आहे.**

थर्टी मीटर टेलीस्कोप (TMT) प्रकल्प

- विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विभागाच्या अधिकृत शिष्टमंडळाने हवाई येथील मौना कीला भेट दिली.
- थर्टी मीटर टेलीस्कोप (TMT) प्रकल्प, जागतिक वैज्ञानिक सहकार्याच्या आव्हानांना सामोरे जाण्यावर लक्ष केंद्रित करणे याचे उद्दिष्ट आहे..

महत्त्वाचे मुद्दे:

टीएमटी प्रकल्पाचा आढावा

- अंतराळ निरीक्षणासाठी 30-मीटर ऑप्टिकल आणि इन्फ्रारेड दुर्बिणीचे TMT चे उद्दिष्ट आहे.
- 2014 मध्ये भारताच्या सहभागास मान्यता देऊन सहयोगात यूएस, जपान, चीन, कॅनडा आणि भारत यांचा समावेश आहे.
- 2014 मध्ये केंद्रीय मंत्रिमंडळाने मंजूर केलेल्या प्रकल्पासाठी भारत \$200 दशलक्ष किमतीच्या हार्डवेअरचे योगदान देणार आहे.

स्थानिक प्रतिकार आणि कायदेशीर अडथळे

- मौना कि, ज्यामध्ये अनेक दुर्बिणी आहेत, त्यांना सांस्कृतिक आणि धार्मिक कारणास्तव स्थानिकांच्या विरोधाचा सामना करावा लागतो.
- सुरवातीच्या बांधकाम परवानग्या सर्वोच्च न्यायालयाने 2015 मध्ये अवैध ठरवल्या असूनही, 2018 मध्ये परवानग्या पुन्हा बहाल करण्यात आल्या. स्थानिक विरोधामुळे बांधकामाला विलंब होत आहे.

पर्यायी साइट्स आणि भारताच्या भूमिकेचा शोध

- टीएमटीसाठी पर्यायी जागा म्हणून स्पेनमधील ऑब्लिक्वेटरिओ डेल रोक्रे डे लॉस मुचाचोसचा विचार करण्याबाबत चर्चा सुरू आहे.
- भारताने 2020 मध्ये चिंता व्यक्त करत, योग्य प्रक्रिया आणि परवानग्यांच्या गरजेवर भर दिला. प्रकल्पाच्या स्थानावरील वर्तमान भारतीय दृष्टीकोन अनिश्चित आहेत.

भविष्यातील आउटलुक आणि आव्हाने

- TMT प्रकल्पासाठी एकमत आणि स्थानिक समर्थन शोधण्याचे प्रयत्न सुरू आहेत.
- अन्नपूर्णा सुब्रमण्यम, इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ अॅस्ट्रोफिजिक्सच्या संचालक, पुढील दोन वर्षात प्रकल्पाच्या जागेवर निर्णय घेण्याची अपेक्षा करतात, वैज्ञानिक आकांक्षा आणि समुदायाच्या चिंतेमध्ये संतुलन राखण्याचे सध्याचे आव्हान अधोरेखित करतात.

जपानने गुप्तचर उपग्रह ऑप्टिकल 8 प्रक्षेपित केला

- जपानने तानेगाशिमा स्पेस सेंटरमधून H2A रॉकेट यशस्वीपणे प्रक्षेपित केले आहे, ज्यामध्ये ऑप्टिकल-8 उपग्रह आहे, जो टोकियोच्या प्रयत्नांचा एक महत्त्वाचा घटक आहे.

- उत्तर कोरियातील लष्करी हालचालींवर लक्ष ठेवणे आणि आपत्ती प्रतिसाद क्षमता वाढवणे हे या मिशनचे उद्दिष्ट आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

कक्षा

- IGS-ऑप्टिकल 8 उपग्रह सुमारे 500 किलोमीटर उंचीवर गोलाकार कक्षेत प्रवेश करेल असा अंदाज आहे. ही कक्षा विशेषतः सन-सिंक्रोनस (एसएसओ) असेल.

मिशनचा उद्देश

- मिशनच्या प्राथमिक उद्दिष्टांमध्ये उत्तर कोरियातील लष्करी ठिकाणांवरील हालचालींचे निरीक्षण करणे आणि नैसर्गिक आपत्तींना जपानच्या प्रतिसादात सुधारणा करणे समाविष्ट आहे.
- ऑप्टिकल क्षमतांनी सुसज्ज असलेला ऑप्टिकल-8 उपग्रह, गुप्तवार्ता गोळा करण्याच्या उद्देशाने तपशीलवार प्रतिमा कॅप्चर करण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावतो.

जपानचा उपग्रह कार्यक्रम

- 1998 मध्ये उत्तर कोरियाच्या क्षेपणास्त्र घटनेला प्रतिसाद म्हणून सुरू करण्यात आलेल्या, जपानच्या उपग्रह कार्यक्रमाचे उद्दिष्ट 10 उपग्रहांचे नेटवर्क स्थापित करण्याचे आहे.
- हे उपग्रह, रात्री आणि गंभीर हवामान ऑपरेशन्ससाठी रडारसह सुसज्ज असलेल्या, संभाव्य क्षेपणास्त्र प्रक्षेपणासाठी लवकर इशारे शोधण्यासाठी आणि प्रदान करण्यासाठी डिझाइन केलेले आहेत.

मच्छिमारांसाठी इस्रोने आपल्या संकटाची सूचना

देणारे यंत्र अपग्रेड केले आहे

- भारतीय अंतराळ संशोधन संस्था (ISRO) ने नौकांमधून आपत्कालीन संदेश पाठवण्यासाठी समुद्रातील मच्छिमारांसाठी प्रगत क्षमता असलेले सुधारित संकट इशारा ट्रान्समीटर (DAT) विकसित केले आहे.
- DAT-SG मध्ये समुद्रातून संकटाचा इशारा सक्रिय करणाऱ्या मच्छिमारांना पोचपावती परत पाठवण्याची सुविधा आहे.
- संभाव्य मासेमारी क्षेत्रांची माहिती नियमित अंतराने DAT-SG वापरून मच्छिमारांना देखील प्रसारित केली जाते.

पुरस्कार बातम्या

सर्वोत्कृष्ट शाश्वत विकासक पुरस्कार

- DLF सायबर सिटी डेव्हलपर्स लिमिटेडला बँकॉक येथे नुकत्याच पार पडलेल्या प्रॉपर्टीगुरु एशिया प्रॉपर्टी

अवॉर्ड्स (इंडिया) च्या चौथ्या आवृत्तीत सर्वोत्कृष्ट शाश्वत विकासक म्हणून घोषित करण्यात आले.

- या पुरस्कार सोहळ्यादरम्यान कंपनीने टिकाऊ डिझाइन आणि बांधकामासाठी विशेष ओळख मिळवली.
- सुप्रीम युनिव्हर्सलला लक्झरी डेव्हलपमेंटसाठी मान्यता मिळाली तर रायसकरणच्या टर्नर हाऊसला "लॅंडमार्क ऑफिस डिझाइन" साठी विशेष मान्यता मिळाली.**

नृत्य कलानिधी पुरस्कार

- शास्त्रीय नृत्यांगना आणि कोरिओग्राफर **वसंतलक्ष्मी नरसिंहाचारी** यांना **संगीत अकादमीच्या 17व्या नृत्य महोत्सवात 'नृत्य कलानिधी'** पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.
- हा उत्सव अकादमीच्या संगीत शिक्षण आणि सांस्कृतिक जतन करण्याच्या वचनबद्धतेचा पुरावा आहे.

गोल्डन ग्लोब्स पुरस्कार

- अणुबॉम्बचा शोध लावणाऱ्या संशोधकावर आधारित क्रिस्टोफर नोलनच्या **ओपेनहायमरने गोल्डन ग्लोबमध्ये अव्वल स्थान पटकावले**
- ओपेनहायमरने सर्वोत्कृष्ट ड्रामा, नोलनसाठी सर्वोत्कृष्ट दिग्दर्शक, सर्वोत्कृष्ट स्कोअर, तसेच **किलीयन मर्फी आणि रॉबर्ट डौनी ज्युनियरसाठी** अभिनय करंडकांसह पाच पारितोषिके घेतली.

स्वच्छ सर्वेक्षण पुरस्कार 2023

- केंद्र सरकारच्या **वार्षिक स्वच्छता सर्वेक्षणानुसार, इंदूर आणि सुरतला देशातील 'स्वच्छ शहरे' म्हणून घोषित करण्यात आले.**
- नवी मुंबईने तिसरे स्थान कायम राखले आहे.**
- 'स्वच्छ सर्वेक्षण पुरस्कार 2023' मध्ये 'सर्वोत्कृष्ट कामगिरी करणारी राज्ये' या श्रेणीमध्ये महाराष्ट्राने अव्वल क्रमांक पटकावला, त्यानंतर मध्य प्रदेश आणि छत्तीसगडचा क्रमांक लागतो.

स्वच्छ सर्वेक्षण पुरस्कार 2023

- राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांनी गृहनिर्माण आणि शहरी व्यवहार मंत्रालय (MoHUA) द्वारे आयोजित भारत मंडपम, नवी दिल्ली येथे स्वच्छ सर्वेक्षण पुरस्कार 2023 प्रदान केले.
- 2023 ची थीम होती - "वेस्ट टू वेल्थ".
- 2024 साठी, थीम- "कमी करा, पुन्हा वापरा आणि रीसायकल करा".

महत्त्वाचे मुद्दे:

- सुरत**, एक प्रमुख बंदर असलेल्या शहराने, इंदूरसह स्पोर्टलाइट सामायिक करत स्वच्छतेमध्ये सर्वोच्च सन्मानाचा दावा केला. **इंदूरने** सलग सहा वर्षे एकल पद भूषवले होते.

बद्दल:

- 2016 पासून MoHUA** द्वारे आयोजित स्वच्छ सर्वेक्षण हे जगातील सर्वात मोठे शहरी सफाई आणि स्वच्छता सर्वेक्षण आहे.
- शहरे आणि शहरांमध्ये आरोग्यदायी स्पर्धेची भावना निर्माण करण्यासाठी त्यांची सेवा नागरिकांना सुधारण्यासाठी आणि स्वच्छ शहरे निर्माण करण्यासाठी हे महत्त्वपूर्ण ठरले आहे.
- स्वच्छ सर्वेक्षणाचे प्राथमिक उद्दिष्ट मोठ्या प्रमाणावर नागरिकांच्या सहभागाला प्रोत्साहन देणे आणि शहरे आणि शहरे राहण्यासाठी अधिक चांगली ठिकाणे बनवण्यासाठी एकत्र काम करण्याच्या महत्त्वाविषयी समाजातील सर्व घटकामध्ये जागरूकता निर्माण करणे हे आहे.**
- स्वच्छ भारत मिशन (शहरी)** अंतर्गत आयोजित केलेल्या वार्षिक सर्वेक्षणाने लोक, संसाधने आणि अधिकाऱ्यांना एकत्रित करण्यात यश मिळवले आहे, हे सिद्ध करण्यासाठी की त्यांचे शहर, भारतातील सर्व शहरांपैकी, सर्वात स्वच्छ आणि शाश्वत पद्धती आहे. नागरिक आणि ULB, यांना प्रोत्साहन आणि प्रसिध्द केले जात आहे.

प्रधान मंत्री राष्ट्रीय बाल पुरस्कार

- राष्ट्रपतींच्या हस्ते 2024 साठी एकूण 19 बालकांना राष्ट्रीय बाल पुरस्कार प्रदान करण्यात आले.
- कला आणि संस्कृती, शौर्य, नवोन्मेष, विज्ञान आणि तंत्रज्ञान, समाजसेवा आणि क्रीडा या सहा श्रेणीमध्ये 'प्रधानमंत्री राष्ट्रीय बाल पुरस्कार' नऊ मुले आणि 10 मुलींना देण्यात आला.**

बद्दल

- केंद्र सरकार मुलांना त्यांच्या असामान्य कामगिरीबद्दल प्रधान मंत्री राष्ट्रीय बाल पुरस्कार (PMRBP) प्रदान करते.
- 5 ते 18 वयोगटातील** मुलांना हे पुरस्कार प्रदान केले जातात.
- नाव राज्य श्रेणी**
- आदित्य विजय ब्राम्हणे (मरणोत्तर) - महाराष्ट्र - शौर्य
- अनुष्का पाठक - उत्तर प्रदेश - कला आणि संस्कृती
- अरिजीत बॅनर्जी - पश्चिम बंगाल - कला आणि संस्कृती
- अरमान उभानी - छत्तीसगड - कला आणि संस्कृती
- हेटवी कांतिभाई खिमसुर्या - गुजरात - कला आणि संस्कृती
- इश्फाक हमीद - जम्मू आणि काश्मीर - कला आणि संस्कृती
- मो. हुसेन - बिहार - कला आणि संस्कृती
- पेंद्याला लक्ष्मी प्रिया - तेलंगणा - कला आणि संस्कृती
- सुहानी चौहान - दिल्ली - इनोव्हेशन
- आर्यन सिंग - राजस्थान - विज्ञान आणि तंत्रज्ञान

- अवनीश तिवारी - मध्य प्रदेश - समाजसेवा
- गरिमा - हरियाणा - समाजसेवा
- ज्योत्स्ना अक्तर - त्रिपुरा - समाजसेवा
- सय्यम मुझुमदार - आसाम - समाजसेवा
- आदित्य यादव - उत्तर प्रदेश - क्रीडा
- चारवी अ - कर्नाटक - क्रीडा
- जेसिका नेथी सारिंग - अरुणाचल प्रदेश - क्रीडा
- लिंथोई चनांबम - मणिपूर - क्रीडा
- आर सूर्य प्रसाद - आंध्र प्रदेश - क्रीडा

ऑस्करमधील सर्वोत्कृष्ट माहितीपटासाठी भारतातील चित्रपटाचे नामांकन.

- **2024 अकादमी पुरस्कारांमध्ये सर्वोत्कृष्ट माहितीपटासाठी** एका छोट्या भारतीय गावात तयार केलेल्या "टू किल अ टायगर" ला नामांकन मिळाले होते.
- कॅनेडियन प्रोडक्शन, टू किल अ टायगर, दिल्लीत जन्मलेल्या निशा पाहुजा यांनी दिग्दर्शित केले आहे, **टोरंटो येथील एमी-नामांकित चित्रपट निर्माती.**
- टोरंटो इंटरनॅशनल फिल्म फेस्टिव्हल 2022 मध्ये त्याचा वर्ल्ड प्रीमियर झाला जिथे त्याने सर्वोत्कृष्ट कॅनेडियन फीचर फिल्मसाठी ॲम्प्लिफाय व्हॉइसेस अवॉर्ड जिंकला.
- हा चित्रपट रणजीतने त्याच्या 13 वर्षांच्या मुलीला न्याय मिळवून देण्यासाठी केलेल्या लढाईचे अनुसरण करतो जिचे अपहरण आणि लैंगिक अत्याचार तीन पुरुषांनी केले होते.

क्रीडा बातम्या

खेलो इंडिया युथ गेम्स

- चेन्नई येथील जवाहरलाल नेहरू स्टेडियमवर आयोजित **6व्या खेलो इंडिया युथ गेम्स 2023** च्या उद्घाटन समारंभासाठी पंतप्रधान प्रमुख पाहुणे असतील.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- खेलो इंडिया युथ गेम्स (KIYG) हे भारतातील **वार्षिक राष्ट्रीय स्तरावरील बहुविद्याशाखीय तळागाळातील खेळ** आहेत जे जानेवारी किंवा फेब्रुवारीमध्ये दोन श्रेणींसाठी, म्हणजे 17 वर्षाखालील शालेय विद्यार्थी आणि 21 वर्षाखालील महाविद्यालयीन विद्यार्थी आयोजित केले जातात.
- दरवर्षी **सर्वोत्तम 1,000 मुलांना आंतरराष्ट्रीय क्रीडा स्पर्धांसाठी तयार करण्यासाठी 8 वर्षांसाठी ₹ 5 लाखांची वार्षिक शिष्यवृत्ती** दिली जाईल.

बद्दल:

- **दक्षिण भारतात प्रथमच खेलो इंडिया युथ गेम्स होत आहेत.**
- 19 ते 31 जानेवारी 2024 या कालावधीत चेन्नई, मदुराई, त्रिची आणि कोईम्बतूर या तमिळनाडूच्या चार शहरांमध्ये हे खेळ खेळले जातील.
- खेळांचे शुभंकर म्हणजे **वीरा मंगाई.**
- **राणी वेलू नचियार**, जिला प्रेमाने वीरा मंगाई म्हणून संबोधले जाते, ही एक भारतीय राणी होती जिने ब्रिटीश औपनिवेशिक राजवटीविरुद्ध युद्ध केले.
- शुभंकर भारतीय **महिलांच्या शौर्याचे आणि आत्म्याचे प्रतीक आहे, स्त्री शक्तीच्या सामर्थ्याला मूर्त रूप देते.**
- खेळांच्या लोगोमध्ये कवी **थिरुवल्लुवर** यांच्या आकृतीचा समावेश आहे.
- खेलो इंडिया युथ गेम्सच्या या आवृत्तीत 5600 हून अधिक खेळाडू सहभागी होणार आहेत, 15 ठिकाणी 13 दिवसांपर्यंत **26 क्रीडा शाखा, 275 हून अधिक स्पर्धात्मक कार्यक्रम आणि 1 डेमो स्पोर्ट** चा समावेश असेल.
- 26 क्रीडा शाखांमध्ये पारंपारिक खेळ जसे की फुटबॉल, व्हॉलीबॉल, बॅडमिंटन इ. आणि कलारीपयट्टू, गटका, थांग ता, कबड्डी आणि योगासन यांसारख्या पारंपारिक खेळांचे वैविध्यपूर्ण मिश्रण आहे.
- खेलो इंडिया युथ गेम्सच्या इतिहासात प्रथमच **तामिळनाडूचा पारंपारिक खेळ सिलांबम** हा डेमो स्पोर्ट म्हणून सादर केला जात आहे.

योजना आणि समित्या बातम्या

भारतमाला परियोजना

- **महामार्ग क्षेत्रासाठी हा एक अम्ब्रेला प्रोग्राम** आहे जो देशभरातील मालवाहतूक आणि प्रवासी वाहतुकीच्या कार्यक्षमतेवर लक्ष केंद्रित करतो.
- हे **इकॉनॉमिक कॉरिडॉर, इंटर कॉरिडॉर आणि फीडर रूट्स, नॅशनल कॉरिडॉर इफिशियन्सी इम्प्रूव्हमेंट, बॉर्डर आणि इंटरनॅशनल कनेक्टिव्हिटी रोड, कोस्टल आणि पोर्ट कनेक्टिव्हिटी रोड आणि ग्रीन फील्ड एक्सप्रेस वे** यांच्या विकासाद्वारे केले जाईल.

पीएम-जनमन

- **प्रधानमंत्री आवास योजना-ग्रामीण (PMAY-G)** अंतर्गत पक्क्या घरांसाठी निधीचा पहिला हप्ता एक लाख **विशेषतः असुरक्षित आदिवासी गट (PVTG)** लाभार्थी कुटुंबांना नुकत्याच सुरू केलेल्या पीएम-जनमन पॅकेजचा एक भाग म्हणून PVTG वस्त्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी पंतप्रधान ₹540 कोटी जारी करतील.

बद्दल

- पीएम जनमन ही एक सरकारी योजना आहे ज्याचा उद्देश आदिवासी समुदायांना मुख्य प्रवाहात आणणे आहे.
- ही योजना (केंद्रीय क्षेत्र आणि केंद्र प्रायोजित योजनांचा समावेश आहे) राज्य सरकारे आणि PVTG समुदायांच्या सहकार्याने आदिवासी व्यवहार मंत्रालयाद्वारे लागू केली जाईल.
- योजना PVTG ची वस्ती असलेल्या गावांमध्ये विद्यमान योजनांची अंमलबजावणी सुनिश्चित करून 9 लाइन मंत्रालयांद्वारे देखरेख केलेल्या 11 गंभीर हस्तक्षेपांवर लक्ष केंद्रित करेल.
- यामध्ये PM-AWAS योजनेअंतर्गत सुरक्षित घरे, स्वच्छ पिण्याच्या पाण्याची उपलब्धता, सुधारित आरोग्यसेवा, शिक्षण, पोषण, रस्ते आणि दूरसंचार कनेक्टिव्हिटी, तसेच शाश्वत उपजीविकेच्या संधी यासह विविध क्षेत्रांचा समावेश आहे.
- या योजनेत वन उत्पादनांच्या व्यापारासाठी वन धन विकास केंद्रांची स्थापना, 1 लाख घरांसाठी ऑफ-ग्रीड सौर ऊर्जा प्रणाली आणि सौर पथदिवे यांचा समावेश आहे.

छत्तीसगड सरकारने अयोध्या भेटीची योजना सुरू केली

- छत्तीसगडने आपल्या राम लल्ला दर्शन (अयोध्या धाम) योजनेला मंजूरी दिली आहे.
- या योजनेतर्गत राज्यातील 20,000 पात्र रहिवाशांना दरवर्षी तीर्थयात्रेसाठी पवित्र नगरीमध्ये नेले जाईल.

प्रधानमंत्री सूर्योदय योजना

- पंतप्रधान मोदींनी 10 दशलक्ष घरांमध्ये रूफटॉप सोलर सिस्टीम बसवण्याची योजना जाहीर केली.
- 1 कोटी घरांवर रूफटॉप सोलर बसवण्याचे उद्दिष्ट आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे

- प्रधानमंत्री सूर्योदय योजनेचे मुख्य उद्दिष्ट कमी आणि मध्यम उत्पन्न असलेल्या व्यक्तींना सोलर रूफटॉप इंस्टॉलेशनद्वारे वीज उपलब्ध करून देणे आहे.
- अतिरिक्त वीज निर्मितीसाठी अतिरिक्त उत्पन्न देण्याचेही उद्दिष्ट आहे.

संरक्षण बातम्या

अग्निपथ योजनेमुळे भारतीय सैन्यातील नेपाळी गुरख्यांचे अस्तित्व संपुष्टात येऊ शकतो

- 2022 मध्ये भारत सरकारने सुरू केलेल्या अग्निपथ योजनेमुळे भारतीय सैन्यात सेवा करणाऱ्या नेपाळी गुरख्यांच्या प्रदीर्घ परंपरेवर होणाऱ्या संभाव्य परिणामाबद्दल चिंता निर्माण झाली आहे.

बद्दल:

- जून 2022 मध्ये सादर करण्यात आले, हे भारतीय सशस्त्र दलांसाठी नवीन भरती धोरण आहे.
- चार वर्षांच्या अल्प-मुदतीसाठी सैनिकांची भरती केली जाते, केवळ 25% दीर्घ सेवेसाठी राखून ठेवतात.
- एक तरुण आणि अधिक लवचिक लष्करी शक्ती तयार करण्याचे उद्दिष्ट आहे.

आकाश क्षेपणास्त्र

- संरक्षण संशोधन आणि विकास संघटना (DRDO) ने ओडिशाच्या किनारपट्टीवरील एकात्मिक चाचणी श्रेणी (ITR), चांदीपूर येथून नवीन पिढीच्या आकाश पृष्ठभागावरून हवेत मारा करणाऱ्या क्षेपणास्त्राची (SAM) यशस्वी उड्डाण चाचणी केली.

बद्दल

- आकाश हे भारतातील पहिले स्वदेशी उत्पादित मध्यम श्रेणीचे SAM आहे जे अनेक दिशांमधून अनेक लक्षांना व्यस्त ठेवू शकते आणि ते बॅटल टॅक किंवा चाकांच्या ट्रकसारख्या मोबाइल प्लॅटफॉर्मवरून लॉन्च केले जाऊ शकते.
- यात जवळजवळ 90% मारण्याची शक्यता आहे.
- आकाश SAM चा विकास DRDO ने 1980 च्या दशकाच्या उत्तरार्धात एकात्मिक मार्गदर्शित क्षेपणास्त्र विकास कार्यक्रमाचा भाग म्हणून सुरू केला होता.
- ग्रुप मोड किंवा स्वायत्त मोडमध्ये ते एकाच वेळी अनेक लक्षांना व्यस्त ठेवू शकते अशा प्रकारे हे अद्वितीय आहे.
- यात अंगभूत इलेक्ट्रॉनिक काउंटर-काउंटर मेजर्स (ECCM) वैशिष्ट्ये आहेत, याचा अर्थ असा आहे की त्यामध्ये ऑन-बोर्ड यंत्रणा आहे जी डिटेक्शन सिस्टमला फसवणाऱ्या इलेक्ट्रॉनिक प्रणालींचा सामना करू शकते.
- या क्षेपणास्त्राला स्वदेशी विकसित 'राजेन्द्र' नावाच्या रडारचा आधार आहे.

संरक्षणमंत्र्यांच्या हस्ते सीमावर्ती भागातील 35

प्रकल्पांचे उद्घाटन

- बॉर्डर रोड ऑर्गनायझेशनने बांधलेल्या 29 पुलांच्या सहा रस्त्यांचे संरक्षण मंत्री राजनाथ सिंह यांच्या हस्ते उद्घाटन.
- हा कार्यक्रम ढाक नाल्यावरील 93 मीटर लांबीच्या ढाक ब्रिजवर आयोजित करण्यात आला होता.
- जम्मू आणि काश्मीरमध्ये अकरा, लडाखमध्ये नऊ, अरुणाचल प्रदेशमध्ये आठ, उत्तराखंडमध्ये तीन, सिक्कीममध्ये दोन आणि मिझोराम आणि हिमाचल प्रदेशमध्ये प्रत्येकी एक प्रकल्प आहेत.

बॉर्डर रोड ऑर्गनायझेशन (BRO)

- ही भारत सरकारच्या संरक्षण मंत्रालयाच्या मालकीची एक वैधानिक संस्था आहे.

- BRO भारताच्या सीमावर्ती भागात आणि मैत्रीपूर्ण शेजारी देशांमध्ये रस्त्यांचे जाळे विकसित आणि देखरेख करते.
- यामध्ये 19 राज्ये आणि तीन केंद्रशासित प्रदेश (अंदमान आणि निकोबार बेटांसह) आणि अफगाणिस्तान, भूतान, म्यानमार, ताजिकिस्तान आणि श्रीलंका या शेजारील देशांमधील पायाभूत सुविधांच्या कामांचा समावेश आहे.

भारत-फ्रान्स संरक्षण संबंध

भारत-फ्रान्स संरक्षण औद्योगिक रोडमॅप आणि सहकार्य:

- संरक्षण उत्पादनात सहकार्यासाठी भारत आणि फ्रान्सने "संरक्षण औद्योगिक रोड मॅप" जाहीर केला.
- सैन्य हार्डवेअरच्या "सह-डिझाइन आणि सह-विकास" मध्ये भविष्यातील सहकार्यावर भर.

प्रमुख करार आणि चर्चा:

- पंतप्रधान नरेंद्र मोदी आणि फ्रान्सचे अध्यक्ष इमॅन्युएल मॅक्रॉन यांनी जयपूरमध्ये झालेल्या चर्चेदरम्यान अनेक करारांवर शिक्कामोर्तब केले.
- गेल्या वर्षी अंतिम झालेल्या भारत-अमेरिका संरक्षण उत्पादन योजनेशी समानता आणण्याचे या करारांचे उद्दिष्ट आहे.

संरक्षण-अंतराळ भागीदारी:

- संरक्षण-अंतरिक्ष भागीदारीसाठी नवीन करारावर स्वाक्षरी करण्यात आली, "अंतरिक्ष परिस्थितीजन्य जागरूकता" मध्ये सहयोगावर लक्ष केंद्रित केले.
- अंतराळ सहकार्य वाढविण्यासाठी उपग्रह प्रक्षेपण समन्वयित करण्यासाठी सामंजस्य करार (MoU).

विविध सहयोग:

- ऊर्जा, डिजिटल आरोग्य, कृषी आणि शिक्षण या क्षेत्रातील भागीदारीवर अतिरिक्त करारांवर स्वाक्षरी करण्यात आली.
- लढाऊ विमाने, इंजिने आणि पाणबुड्यांसाठी सरकार-दर-सरकारच्या मोठ्या तिकिटांच्या सौद्यांवर कोणतीही महत्त्वपूर्ण प्रगती जाहीर केलेली नाही.
- एअरबस-टाटा संयुक्त उपक्रम:
 - मोठ्या संरक्षण सौद्यांमध्ये कोणतीही प्रगती नसतानाही, नागरी हेलिकॉप्टरच्या स्थानिक निर्मितीसाठी संयुक्त उपक्रम एअरबस आणि टाटा यांच्यात मान्य झाला.

महत्वाचे दिवस

राष्ट्रीय मानवी तस्करी जागृती दिन

- राष्ट्रीय मानवी तस्करी जागृती दिवस दरवर्षी 11 जानेवारी रोजी साजरा केला जातो
- 2007 मध्ये, युनायटेड स्टेट्स सिनेटने 11 जानेवारी रोजी साजरा करण्यासाठी राष्ट्रीय मानवी तस्करी जागरूकता दिवस घोषित केला.

- मानवी तस्करी या भयंकर गुन्हाबद्दल आणि जगभरातील लाखो लोकांमुळे प्रभावित झालेल्या लोकांबद्दल जागरूकता वाढवणे हे त्याचे उद्दिष्ट आहे.
- हा दिवस जागृत राहण्यासाठी, स्वतःला शिक्षित करण्यासाठी आणि या आधुनिक काळातील गुलामगिरीचा सामना करण्यासाठी कृती करण्यासाठी एक महत्त्वपूर्ण स्मरणपत्र म्हणून काम करतो.

बद्दल:

- मानवी तस्करी म्हणजे सक्तीची मजुरी, लैंगिक शोषण, अवयव कापणी आणि घरगुती गुलामगिरी यासह विविध उद्देशांसाठी लोकांचा अवैध व्यापार.

तुम्हाला माहित आहे का?

- मानवी तस्करी रोखण्यासाठी निळा हा सार्वत्रिक रंग म्हणून आंतरराष्ट्रीय स्तरावर ओळखला जातो.

निधन बातम्या

प्रभा अत्रे

- प्रख्यात शास्त्रीय गायिका आणि पद्मविभूषण विजेत्या प्रभा अत्रे यांचे निधन.

महत्त्वाचे मुद्दे

- त्यांचा जन्म सप्टेंबर 1932 मध्ये पुण्यात झाला
- त्यांनी 1990 मध्ये पद्मश्री, 2002 मध्ये पद्मभूषण आणि 2022 मध्ये पद्मविभूषण पुरस्कार जिंकले आहेत.
- किराणा घराण्याचे प्रमुख सूत्रधार सुरेशबाबू माने यांच्याकडून त्यांनी शास्त्रीय संगीताचे प्रशिक्षण घेतले.
- ख्यालसाठी उस्ताद अमीर खान (इंदूर घराण्याचे संस्थापक) आणि ठुमरीसाठी बडे गुलाम अली खान (कसूर घराणे) यांच्या प्रभावाचा हवाला देत ख्याल, तराना, ठुमरी, दादरा, गझल आणि भजन अश्या, विविध शास्त्रीय शैलींमध्ये त्या तितक्याच निपुण होत्या.

विविध बातम्या

हाटी समुदायासाठी एसटीचा दर्जा

- राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांनी हिमाचल प्रदेशच्या अनुसूचित जमातींच्या यादीत हाटी समुदायाच्या समावेशाची अधिसूचना दिली.

हाटी बद्दल

- हाटी हा एक समुदाय आहे ज्यांना त्यांचे नाव त्यांच्या घरगुती भाज्या, पिके, मांस आणि लोकर इत्यादी विकण्याच्या त्यांच्या परंपरेवरून मिळाले. शहरांमध्ये 'हाट' नावाच्या छोट्या बाजारपेठांमध्ये.
- आमच्या हाटी पारंपारिकपणे औपचारिक प्रसंगी एक विशिष्ट पांढरा हेडगियर घालतात.

- **हाटी** जन्मभूमी हिमाचल-उत्तराखंड सीमेवर यमुनेच्या दोन्ही उपनद्या गिरी आणि टोन्स नद्यांच्या खोऱ्यात पसरलेली आहे.
- **टोन्स दोन राज्यांमधील सीमा चिन्हांकित करते.**
- ट्रांस-गिरी आणि जौनसार बावरमध्ये दोन **हाटी** वंश आहेत, ज्यांच्या परंपरा समान आहेत आणि आंतरविवाह सामान्य आहेत.
- हत्तींचा कारभार '**खुंबली**' नावाच्या पारंपारिक परिषदेद्वारे केला जातो, जी हरियाणातील '**खाप्स**' प्रमाणेच, सामुदायिक बाबी ठरवते.
- पंचायत राज व्यवस्थेची स्थापना होऊनही खुंबलीची सत्ता आजही आव्हानात्मक राहिली आहे.
- सिरमौर आणि शिमला प्रदेशात सुमारे नऊ विधानसभा जागांवर त्यांची लक्षणीय उपस्थिती आहे.
- भारताच्या 2011 च्या जनगणनेनुसार, हिमाचल प्रदेशची एकूण आदिवासी लोकसंख्या 3,92,126 आहे, जी राज्याच्या एकूण लोकसंख्येच्या 57% आहे.

गोल्डी ब्रार 'वैयक्तिक दहशतवादी' घोषित

- केंद्रीय गृह मंत्रालयाने कॅनडास्थित सतविंदर सिंग उर्फ गोल्डी ब्रार याला बेकायदेशीर क्रियाकलाप प्रतिबंध कायदा (UAPA) अंतर्गत "**वैयक्तिक दहशतवादी**" घोषित केले आहे.

UAPA बदल

- UAPA ची अंमलबजावणी 1967 मध्ये झाली.
- जर **एखादी संस्था विशिष्ट प्रकारच्या क्रियाकलापांमध्ये गुंतलेली असेल तर ती "बेकायदेशीर संघटना"** म्हणून नियुक्त करण्यासाठी व्याख्या आणि नियम देते.
- सरकार नंतर अशा संघटनेला दहशतवादी संघटना म्हणून नियुक्त करणारी अधिसूचना जारी करू शकते, जर ती संघटना "दहशतवादी कारवायांचा" भाग आहे असे मानत असेल.
- या कायदांतर्गत, '**बेकायदेशीर क्रियाकलाप**' हा थेट हिंसाचार किंवा हल्ले घडवून आणण्याशी संबंधित दहशतवादी कारवायांपुरता मर्यादित नाही, त्यामध्ये देशाच्या सार्वभौमत्व आणि प्रादेशिक अखंडतेला बाधा आणणाऱ्या, देशाच्या आर्थिक स्थैर्याला बाधा आणणाऱ्या किंवा असंतोष किंवा भावना निर्माण करणाऱ्या कोणत्याही कृतींचा समावेश होतो. देशातील विविध धार्मिक, वांशिक, भाषिक किंवा प्रादेशिक गट किंवा जाती किंवा समुदाय यांच्यातील वैर, द्वेष किंवा दुर्भावना
- **2019 च्या दुरुस्तीने** गृह मंत्रालयाला व्यक्तींना दहशतवादी म्हणून नियुक्त करण्याचा अधिकार दिला.

वारली जमात

- मुंबईतील वारली जमातीने ते राहत असलेल्या जमिनीवर शिवाजी संग्रहालय उभारण्यास आक्षेप घेतला आहे.

बदल

- **वारली किंवा वरली ही पश्चिम भारतातील एक स्थानिक जमात आहे,** तेथील संबंधित वांशिक गट म्हणजे कोकणी लोक, मराठी लोक, महाराष्ट्र आणि गुजरात आणि आसपासच्या सीमेवर डोंगराळ तसेच किनारी भागात राहतात.
- **वारलींच्या स्वतःच्या वैमनस्यपूर्ण समजुती, जीवन, चालीरीती आणि परंपरा** आहेत आणि संस्काराचा परिणाम म्हणून त्यांनी अनेक हिंदू श्रद्धा स्वीकारल्या आहेत.
- वारली अलिखित वारली भाषा बोलतात जी **इंडो-आर्यन भाषांच्या** दक्षिणेकडील भागाशी संबंधित आहे.
- वारल्यांमध्ये **मुर्डे वरली, दावर वरली** अशा पोटजाती आहेत.

पेंटेड स्टॉक (मायक्टेरिया ल्युकोसेफला)

- **पेंटेड स्टॉक** हा किनारा पक्षी आहे.
- **वितरण:** भारतीय उपखंड आणि आग्नेय आशियामध्ये स्थानिक.
- **निवासस्थान:** गोड्या पाण्याचे दलदल, तलाव, पूरग्रस्त शेते, सिंचन कालवे, नद्या इ.
- **धोके:** अधिवास नष्ट होणे, शिकार करणे, प्रदूषण, आक्रमक प्रजाती आणि रोग.
- **संवर्धन स्थिती:** IUCN: NT

मेरापी पर्वत

- माउंट मेरापी हा एक **सक्रिय स्ट्रॅटोव्होल्कॅनो** आहे.
- हे मध्य जावा प्रांत आणि **इंडोनेशियातील योगकार्ताच्या विशेष प्रदेशाच्या** सीमेवर स्थित आहे.
- हा इंडोनेशियातील सर्वात सक्रिय ज्वालामुखी आहे आणि 1548 पासून नियमितपणे उद्रेक होत आहे.
- पॅसिफिक रिंग ऑफ फायरचा भाग असलेल्या सबडक्शन झोनवर (**इंडो-ऑस्ट्रेलियन प्लेट युरेशियन प्लेटच्या खाली येत आहे**), इंडोनेशियामध्ये ज्वालामुखी आणि भूकंपाच्या घटना वारंवार घडतात.

कदंब शिलालेख

- दक्षिण गोव्यातील काकोडा येथील महादेवाच्या मंदिरात **कन्नड आणि संस्कृतमध्ये** लिहिलेला आणि **10 व्या शतकातील कदंब काळातील** एक शिलालेख सापडला आहे.
- शिलालेख '**चांगले असो**' (स्वस्थी श्री) या शुभ म्हणीने उघडतो आणि नोंदवतो की तलारा नेव्या जेव्हा मंडळाचा कारभार पाहत होता, तेव्हा त्याचा मुलगा गुंड्या याने गोवा बंदरातील गोपुरा ताब्यात घेण्याची

आपल्या वडिलांची इच्छा पूर्ण करण्याचे व्रत घेतले होते, वडिलांची इच्छा पूर्ण करून लढले आणि मरण पावले.

मागील इतिहास

- गोव्यातील कदंब हे कल्याणच्या चालुक्यांचे अधीनस्थ होते.
- चालुक्य सम्राट तैलपा द्वितीय याने राष्ट्रकूटांचा पाडाव करण्यात मदत केल्याबद्दल **कदंब शास्त्रदेवाची गोव्याचा महामंडलेश्वर** म्हणून नियुक्ती केली.
- कदंब शास्त्रदेवाने 960 मध्ये **शिलाहारान्कडून चंदावरा शहर** जिंकले.
- पुढे त्याने गोपकपट्टणा (सध्याचे गोवा) बंदर जिंकले.
- **तलारा नेव्याचा मुलगा गुंदय्या** याने या युद्धात भाग घेतला असावा आणि त्याने आपल्या प्राणाच्या किंमतीवर बंदर जिंकले असावे.

भौगोलिक संकेत (GI) टॅग

- अलीकडे, सहा राज्ये/केंद्रशासित प्रदेशांमधील 17 उत्पादनांना भौगोलिक संकेत (GI) टॅग मिळाला आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे

- GI टॅग हे **विशिष्ट भौगोलिक उत्पत्ती असलेल्या आणि गुण किंवा प्रतिष्ठा असलेल्या उत्पादनांवर वापरलेले चिन्ह आहे** जे त्या उत्पत्तीमुळे आहे.
- प्रत्येक GI टॅग विशिष्ट प्रदेश आणि उत्पादन ओळखतो आणि लोकांच्या नजरेसमोर आणतो.

अलीकडील 17 GI टॅगची यादी

- **ओडिशा** - लांजिया सौरा पेंटिंग्ज, डोंगरिया कोंध शाल, खजुरी गुडा, ढेंकनाल मगजी, सिमिलिपाल कार्डी चटणी, कोरापुट कालाजीरा राइस
- **पश्चिम बंगाल** - बंगालची टांगेल साडी, गरड सिल्क साडी, कोरियल साडी, कलुनिया तांदूळ, सुंदरबन हनी:
- **गुजरात**- कच्छी खारेक
- **जम्मू काश्मीर**- रामबन अनारदना
- **अरुणाचल प्रदेश**- आदि केकीर (आले), हाताने बनवलेले कार्पेट्स, वांचो वुडन क्राफ्ट.

प्रोजेक्ट टायगर

- **प्रोजेक्ट टायगरला 50 वर्षे पूर्ण झाली आहेत.**

महत्त्वाचे मुद्दे:

- वाघांच्या संवर्धनासाठी **केंद्र सरकारने 1 एप्रिल 1973** रोजी प्रोजेक्ट टायगर सुरू केला.
- हे सर्वप्रथम **जिम कॉर्बेट नॅशनल पार्कमध्ये** लॉन्च करण्यात आले.
- ही **पर्यावरण, वने आणि हवामान बदल मंत्रालयाची केंद्र पुरस्कृत योजना** होती जी व्याघ्र राज्यांना नियुक्त व्याघ्र प्रकल्पांमध्ये व्याघ्र संवर्धनासाठी केंद्रीय सहाय्य प्रदान करते.

- हे **मोठ्या मांजरींच्या संवर्धनावर लक्ष केंद्रित** करते आणि त्यांच्या नैसर्गिक अधिवासाचे संरक्षण सुनिश्चित करते कारण वाघ अन्नसाखळीच्या शीर्षस्थानी आहेत.

वाघांचे गंभीर अधिवास

- वाघांचे गंभीर अधिवास **1972 च्या वन्यजीव संरक्षण कायद्याच्या** कक्षेत येतात.
- ज्यांची उपजीविका जंगलांवर अवलंबून आहे अशा लोकांसह अनुसूचित जमातींचे हित लक्षात घेऊन हे अधिवास निर्माण केले जातात.
- **2006 च्या वन हक्क कायद्याद्वारे वन्यजीव/वाघांचे गंभीर अधिवास (CWH) ची व्याख्या राष्ट्रीय उद्याने आणि अभयारण्यांचे क्षेत्र** म्हणून केली जाते जी वन्यजीव संरक्षणासाठी संरक्षित केली गेली पाहिजेत.
- तज्ज्ञ समितीच्या खुल्या सल्लामसलत प्रक्रियेनंतर, केंद्र सरकारचे पर्यावरण आणि वन मंत्रालय निर्णय घेते आणि जनतेला सूचित करते.

राष्ट्रीय व्याघ्र संवर्धन प्राधिकरण

- **राष्ट्रीय व्याघ्र संवर्धन प्राधिकरण (NTCA)** ही पर्यावरण, वने आणि हवामान बदल मंत्रालयाच्या अंतर्गत एक **वैधानिक संस्था** आहे.
- टायगर टास्क फोर्सच्या शिफारशीनंतर **2005 मध्ये त्याची स्थापना** करण्यात आली.
- 2006 मध्ये सुधारित केलेल्या **वन्यजीव (संरक्षण) अधिनियम, 1972** च्या सक्षम तरतुदीनुसार, वाघांच्या संरक्षणास बळकट करण्यासाठी, त्याला नियुक्त केलेल्या अधिकार आणि कार्यानुसार त्याची स्थापना करण्यात आली.

भारताच्या संदर्भात हम्बोल्टचे रहस्य

- **हम्बोल्टच्या गूढतेचा संदर्भ आहे की पर्वतीय प्रदेश, विशेषतः उष्ण कटिबंधातील, उष्णकटिबंधीय वर्षावनांसारख्या इतर, वरवर अधिक योग्य अधिवासाच्या तुलनेत विषम प्रमाणात उच्च पातळीची जैवविविधता आहे.**

भारतासाठी महत्त्व:

- **अद्वितीय जैवविविधता हॉटस्पॉट:** पश्चिम घाट आणि श्रीलंका बंदर अपवादात्मक वनस्पती आणि प्राण्यांच्या प्रजाती इतरत्र आढळत नाहीत, ज्यामुळे ते जागतिक स्तरावर महत्त्वपूर्ण जैवविविधता हॉटस्पॉट बनतात.
- **हवामान बदलाची भेद्यता:** गूढमागील घटकांचे स्पष्टीकरण केल्याने वनस्पती समुदाय बदलत्या हवामानाच्या नमुन्यांना कसा प्रतिसाद देऊ शकतात, हे संवर्धन प्रयत्नांसाठी महत्त्वाचे ठरते.

अॅमेझॉनच्या ऑडिबलने 5% कर्मचारी कमी केले

- **ऑडिबल, अॅमेझॉनच्या मालकीची ऑनलाइन ऑडिओबुक आणि पॉडकास्ट सेवा, टेक उद्योगातील**

नोकऱ्या कपातीची नवीनतम फेरी चिन्हांकित करून, 5% कर्मचारी कमी करत आहे.

- स्ट्रीमिंग आणि स्टुडिओ विभागातील टाळेबंदीनंतर या आठवड्यात अॅमेझॉन व्यवसायातील नोकऱ्या कपातीची ही तिसरी फेरी आहे.

भारतातील सर्वात जुने शहर

- पाच प्रमुख संस्था (भारतीय तंत्रज्ञान संस्था, खरगपूर, भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षण (एएसआय), भौतिक संशोधन प्रयोगशाळा, जवाहरलाल नेहरू विद्यापीठ आणि डेक्कन कॉलेज) यांचा संयुक्त अभ्यास करण्यात आला.
- हडप्पा संस्कृतीचा नाश झाल्यानंतरही सध्याच्या गुजरातमधील वडनगरमध्ये सांस्कृतिक सातत्य असल्याचा पुरावा सापडला आहे, त्यामुळे "अंधकारमय युग" ही एक मिथक असण्याची शक्यता निर्माण झाली आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे

- त्यांना मानवी वस्तीचे पुरावे सापडले जे 800 BCE च्या समकालीन आहे जे वैदिक काळाच्या शेवटी / बौद्ध महाजनपदांपूर्वी किंवा कुलीन प्रजासत्ताकांच्या समकालीन आहे.
- 3,000 वर्षांच्या कालावधीत वेगवेगळ्या राज्यांचा उदय आणि पतन आणि मध्य आशियाई योद्ध्यांनी भारतावर वारंवार केलेली आक्रमणे पाऊस किंवा दुष्काळ यांसारख्या हवामानातील गंभीर बदलांमुळे घडून आल्याचेही या अभ्यासातून सूचित होते.
- सिंधू संस्कृतीचा नाश आणि लोहयुगाचा उदय आणि गांधार, कोशल आणि अवंती सारख्या शहरांच्या दरम्यानचा काळ पुरातत्वशास्त्रज्ञांद्वारे अनेकदा अंधकारमय युग म्हणून चित्रित केला जातो.
- जर खरे असेल, तर ते गेल्या 5500 वर्षांपासून भारतात सांस्कृतिक सातत्य सुचवते आणि अंधकारमय युग हे एक मिथक असू शकते.

पनामा कालवा

- पनामा कालव्यात पाण्याचा तुटवडा असून त्यामुळे शिपिंग क्षेत्राला अनेक समस्यांना तोंड द्यावे लागत आहे.

बद्दल

- पनामा कालवा हा पनामामधील 82 किमीचा कृत्रिम जलमार्ग आहे, जो अटलांटिक आणि पॅसिफिक महासागरांना जोडतो आणि उत्तर आणि दक्षिण अमेरिकेला विभाजित करतो.
- हा जहाजांना केप हॉर्नच्या आसपासचा लांब आणि धोकादायक प्रवास टाळण्यास अनुमती देतो.
- पनामा स्वतःच उत्तर आणि दक्षिण अमेरिका दरम्यान एक इस्थमस (दोन मोठ्या भूभागांना जोडणारी एक अरुंद जमीन पट्टी) बनवते.

- हा सामुद्रधुनीपेक्षा वेगळा आहे, जो जिब्राल्टरच्या सामुद्रधुनीसारख्या मोठ्या पाण्याच्या सामुग्रीला जोडणारा अरुंद जलमार्ग आहे.

कुनो राष्ट्रीय उद्यान (KNP)

- आफ्रिकेतून आयात केलेल्या 20 च्या संचाचा आणखी एक चित्ता अलीकडेच मरण पावला.

कुनो नॅशनल पार्क (KNP) बद्दल:

- हे मध्य प्रदेशातील श्योपूर जिल्ह्यात आहे.
- हे विंध्य टेकड्यांजवळ वसलेले आहे.
- हे नाव कुनो नदी (चंबळ नदीच्या मुख्य उपनद्यांपैकी एक) च्या नावावरून पडले आहे जी या नॅशनल पार्क मधून जाते.
- सुरुवातीला वन्यजीव अभयारण्य म्हणून स्थापन करण्यात आले, 2018 मध्येच सरकारने त्याचा दर्जा राष्ट्रीय उद्यानात बदलला.
- कुनो नॅशनल पार्कची निवड 'भारतातील चित्ता परिचयासाठी कृती योजना' अंतर्गत करण्यात आली.
- झाडे: कुनो हा प्रामुख्याने गवताळ प्रदेश आहे, जरी काही खडकाळ बाहेरील पिके येथे देखील आढळतात.

वनस्पती:

- कुनो नॅशनल पार्कच्या वनक्षेत्रात करधाई, सलाई आणि खैर वृक्षांचे वर्चस्व आहे, जे बहुतेक मिश्र जंगल आहे.
- उद्यानात एकूण 123 झाडांच्या प्रजाती, 71 झुडूप प्रजाती, 32 विदेशी आणि चढत्या प्रजाती आणि 34 बांबू आणि गवत प्रजाती आहेत.
- प्राणी: जंगलाच्या संरक्षित क्षेत्रामध्ये जंगलातील मांजर, भारतीय बिबट्या, आळशी अस्वल, भारतीय लांडगा, पट्टेदार हायना, गोल्डन जॅकल, बंगाल फॉक्स आणि ढोले आणि 120 हून अधिक पक्ष्यांच्या प्रजाती आहेत.

सिसलची पाने

- सॅनिटरी नॅपकिन्समध्ये कापूस, लाकडाचा लगदा आणि रासायनिक शोषकांची जागा घेणारी अत्यंत शोषक सामग्री तयार करण्यासाठी स्टॅनफोर्ड विद्यापीठातील शास्त्रज्ञ सीसलच्या पानांच्या वापरावर संशोधन करत आहेत.

महत्त्वाचे मुद्दे

- सिसल-आधारित सामग्रीची शोषण क्षमता व्यावसायिक मासिक पाळीच्या पॅडपेक्षा जास्त असल्याचे नोंदवले जाते.
- संशोधकांनी विकसित केलेल्या पद्धतीमध्ये सिसलच्या पानांपासून तंतू यांत्रिकरित्या वेगळे करण्यासाठी डेकोर्टिकेटर वापरणे आणि तंतूंना सुशोभित करण्यासाठी दीमकांच्या हिंमतीने प्रेरित प्रक्रिया वापरणे समाविष्ट आहे.
- अभ्यासात असा दावा करण्यात आला आहे की या प्रक्रियेमध्ये कोणतेही प्रदूषक किंवा विषारी रसायने

वापरली जात नाहीत आणि ती पर्यावरणीयदृष्ट्या टिकाऊ बनवून ती अल्प प्रमाणात आयोजित केली जाऊ शकते.

मॉस्कोटोफिश

- आंध्र प्रदेश, ओडिशा आणि पंजाबमधील विविध सरकारी आणि गैर-सरकारी संस्थांनी स्थानिक जलकुंभामध्ये मॉस्कोटोफिश सोडले आहेत ज्याबद्दल स्थानिकांनी तक्रार केली आहे.

बद्दल

- याला **मच्छर मासा** म्हणूनही ओळखले जाते आणि डासांच्या अळ्यांवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी जैविक कारक म्हणून मोठ्या प्रमाणावर वापरले जाते.
- याचे मूळ वास्तव्य **दक्षिण-पूर्व युनायटेड स्टेट्स**च्या पाण्यात आहे.
- भारतासह जगाच्या विविध भागांमध्ये एक शतकाहून अधिक काळ हे डास-नियंत्रण धोरणांचा एक भाग आहे.
- एक पूर्ण वाढ झालेला मासा **दररोज सुमारे 100 ते 300 डासांच्या अळ्या खातो.**
- तसेच 1928 पासून भारतातील विविध मलेरिया नियंत्रण धोरणांचा भाग आहे, ज्यात **शहरी मलेरिया योजनेचा** समावेश आहे.
- इंटरनेशनल युनियन फॉर कॉन्झर्व्हेशन ऑफ नेचरने गॅम्बुसियाला जगातील 100 सर्वात वाईट आक्रमक एलियन प्रजातीपैकी एक घोषित केले.

अयोध्या मंदिराचे स्थापत्य तपशील

- मंदिर **392 खांब आणि 44 दरवाजे असलेले प्रत्येकी तीन 20-फूट उंच मजल्यांवर बांधले आहे.**
- बांधकामात **मकराना संगमरवरी आणि गुलाबी वाळूचा खडक, ग्रॅनाइट दगड आणि रंगीत संगमरवरी** वापरण्यात आला आहे.
- मंदिराचा पाया **रोलर-कॉम्पॅक्टेट कॉंक्रीटच्या 14-मीटर-जाडीच्या थराने** बांधला आहे. आणि जमिनीतील आर्द्रतेपासून संरक्षण करण्यासाठी 21 फूट उंचीचा ग्रॅनाइट प्लिंथ ठेवण्यात आला आहे.
- बांधकामात कुठेही लोखंडाचा वापर केलेला नाही.
- मंदिराची स्थापत्य शैली म्हणजे **गर्भगृह (गर्भगृह), मंडप (हॉल) आणि मंदिरे असलेली नागर शैली.**
- कंपाऊंडच्या प्रत्येक कोपऱ्यात सूर्य, भगवती, गणेश, शिव यांना अर्पण केले जाईल. उत्तर आणि दक्षिण बाजूस अनुक्रमे अन्नपूर्णा आणि हनुमानाची मंदिरे बांधली जातील.
- महर्षी वाल्मिकी, वशिष्ठ, विश्वामित्र, अगस्त्य, निषाद राज, शबरी इत्यादींची मंदिरेही प्रस्तावित करण्यात आली आहेत.

बाल्टिक समुद्र

- बाल्टिक सागरी बंदरातील गॅस टर्मिनलवर झालेल्या हल्ल्यासाठी रशियाने **कीवला** जबाबदार धरले आहे.

बद्दल

- हा **उत्तर युरोपमध्ये वसलेला उत्तर अटलांटिक महासागराचा एक भाग** आहे.
- हे दक्षिण डेन्मार्कच्या अक्षांशापासून उत्तरेकडे जवळजवळ आर्क्टिक सर्कलपर्यंत पसरलेले आहे आणि स्कॅन्डिनेव्हियन द्वीपकल्पाला उर्वरित युरोप खंडापासून वेगळे करते.
- बाल्टिक समुद्र **डॅनिश सामुद्रधुनीतून अटलांटिक महासागराला जोडतो.**
- जगातील खाऱ्या पाण्याचा हा सर्वात मोठा विस्तार आहे. आजूबाजूच्या जमिनीतून ताजे पाण्याचा प्रवाह आणि समुद्राच्या उथळपणामुळे त्याच्या पाण्याची क्षारता पातळी जागतिक महासागरांपेक्षा कमी आहे.
- आसपासचे देश:** डेन्मार्क, जर्मनी, पोलंड, लिथुआनिया, लाटविया, एस्टोनिया, रशिया, फिनलंड आणि स्वीडन.

75 वा प्रजासत्ताक दिन

- राष्ट्रपती श्रीमती द्रौपदी मुर्मू **26 जानेवारी 2024 रोजी नवी दिल्ली येथे 75 व्या प्रजासत्ताक दिन** सोहळ्याचे नेतृत्व करणार आहेत.
- फ्रान्सचे राष्ट्राध्यक्ष **इमॅन्युएल मॅक्रॉन** परेडचे प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित राहणार आहेत.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- दुहेरी थीम: 'विक्षित भारत' आणि 'भारत - लोकतंत्र की मातृका'.**

परेडमध्ये महिला सक्षमीकरण:

- 100 हून अधिक महिला कलाकारांनी भारतीय संगीत वाद्यांसह परेडची घोषणा केली.
- सर्व-महिला त्रि-सेवा दलाचा पहिला सहभाग.
- फ्लाय-पास्ट दरम्यान महिला वैमानिकांनी नारी शक्तीचे प्रदर्शन केले.
- केंद्रीय सशस्त्र पोलीस दल (CAPF) च्या तुकड्यांमध्ये फक्त महिला कर्मचाऱ्यांचा समावेश होता.

पद्म पुरस्कार:

- हे पुरस्कार दरवर्षी प्रजासत्ताक दिनाच्या पूर्वसंध्येला जाहीर केले जातात**
- 2024 च्या यादीमध्ये **5 पद्मविभूषण, 17 पद्मभूषण आणि 110 पद्मश्री पुरस्कारांचा** समावेश आहे.

पद्म विभूषण (5)

- कु. वैजयंतीमाला बाली - TN (कला)
- सुश्री पद्मा सुब्रमण्यम - टीएन (कला)
- श्री कोनिडेला चिरंजीवी - एपी (कला)
- श्री एम. व्यंकय्या नायडू - एपी (सार्वजनिक व्यवहार)
- श्री बिदेश्वर पाठक (पी) - बिहार (सामाजिक कार्य)

शौर्य पुरस्कार:

- राष्ट्रपती श्रीमती द्रौपदी मुर्मू यांनी 75 व्या प्रजासत्ताक दिनाच्या पूर्वसंधेला सशस्त्र दलाच्या 80 जवानांना शौर्य पुरस्कार मंजूर केले आहेत, ज्यात 12 मरणोत्तरही आहेत.
- त्यात **परमवीर चक्र** विजेते सुभेदार मेजर (मानद कॅप्टन) योगेंद्र सिंह यादव (निवृत्त) आणि सुभेदार मेजर संजय कुमार (निवृत्त), आणि **अशोक चक्र** विजेते मेजर जनरल सीए पिठावाला (निवृत्त), कर्नल डी श्रीराम कुमार आणि लेफ्टनंट कर्नल जस राम सिंग (निवृत्त) यांचा समावेश आहे.

तुम्हाला माहित आहे का?

- **परमवीर चक्र** शत्रूचा सामना करताना शौर्य आणि आत्मबलिदानाच्या सर्वात उल्लेखनीय कृतीसाठी प्रदान केले जाते, तर **अशोक चक्र** शत्रूचा सामना करताना अशाच प्रकारच्या शौर्य आणि आत्मत्यागाच्या कृतीसाठी प्रदान केले जाते.

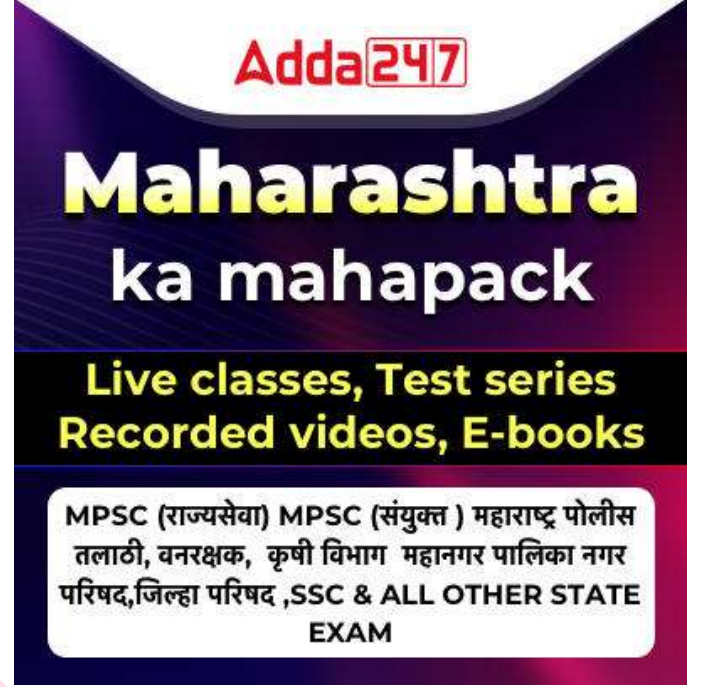
काझीरंग्यात दुर्मिळ सोनेरी वाघ दिसला

- राष्ट्रीय पर्यटन दिनानिमित्त, आसामचे मुख्यमंत्री हेमंत बिस्वा सरमा यांनी वन्यजीव छायाचित्रकार गौरव रामनारायणन यांनी घेतलेले सोनेरी वाघाचे मनमोहक छायाचित्र शेअर केले.

महत्त्वाचे मुद्दे:

काझीरंग्यात गोल्डन टायगरची लोकसंख्या

- गौरव रामनारायणन यांनी सुचवले आहे की काझीरंग्यामध्ये सोनेरी कोट असलेले एकापेक्षा जास्त वाघ असू शकतात, परंतु नेमकी संख्या माहित नाही. पूर्वी शेअर केलेला गोल्डन टायगर फोटो, दिनांक 2019 मध्ये, वेगळ्या वाघाचे वैशिष्ट्य आहे.
- **नॅशनल सेंटर फॉर बायोलॉजिकल सायन्सेस, बेंगळुरू** येथील प्रोफेसर उमा रामकृष्णन आणि त्यांची टीम, काझीरंगातील वाघांच्या सोनेरी फिनोटाइपवर स्कॅट नमुने वापरून अभ्यास करत आहेत.
- प्रोफेसर रामकृष्णन यांच्या मते, वाघातील सोनेरी रंग अनुवांशिक भिन्नता किंवा उत्परिवर्तनामुळे आहे.
- वाघाला ठराविक काळा रंग नसतो आणि नारिंगी रंगही फिकट झालेला दिसतो, ज्यामुळे वाघाच्या आनुवंशिकतेचा एक अनोखा आणि मनमोहक पैलू दिसून येतो.

Adda247

Maharashtra ka mahapack

**Live classes, Test series
Recorded videos, E-books**

**MPSC (राज्यसेवा) MPSC (संयुक्त) महाराष्ट्र पोलीस
तलाठी, वनरक्षक, कृषी विभाग महानगर पालिका नगर
परिषद, जिल्हा परिषद, SSC & ALL OTHER STATE
EXAM**